

SAVONIA

ammattikorkeakoulu

OPINNÄYTETYÖ - AMMATTIKORKEAKOULUTUTKINTO
SOSIAALI-, TERVEYS- JA LIIKUNTA-ALA

TRAUMATISOITUNEEN NUOREN KANSSA TYÖSKENTELY LASTEN- SUOJELUSSA

Työntekijän näkökulma

TEKIJÄT Iina Mäntynen
Minja Kääriäinen

Koulutusala Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	
Tutkinto-ohjelma Sosionomin tutkinto-ohjelma	
Työn tekijä(t) Iina Mäntynen & Minja Kääriäinen	
Työn nimi Traumatisoituneen nuoren kanssa työskentely lastensuojelussa – työntekijän näkökulma	
Päiväys 16.11.2023	Sivumäärä/Liitteet 37/1
Toimeksiantaja/Yhteistyökumppani(t) Palokan nuorisokoti	
<p>Tiivistelmä</p> <p>Kehittämistyössä toteutettiin työpaja liittyen traumatisoituneen nuoren kanssa työskentelyyn lastensuojelussa työntekijän näkökulmasta. Toimeksiantajana kehittämistyössä oli Keski-Suomen hyvinvointialueen ylläpitämä lastensuojeluyksikkö Palokan nuorisokoti. Keskustelimme toimeksiantajan kanssa hänen näkemyksistään ja toiveistaan kehittämistyön sisältöön. Kehittämistyön menetelmäksi valikoitui työpajatoiminta, joka toteutettiin osana Palokan nuorisokodin kehittämispäivää. Työpajat toteutettiin pienryhmätyöskentelyn avulla valittujen traumateemojen äärellä. Kehittämistyön tarkoituksena on selvittää, mitä erityistä traumatisoituneen nuoren kanssa työskentelyssä nousee esille työntekijöiden näkökulmasta. Tavoitteena on lisätä ja yhtenäistää työyhteisön ammatillista osaamista traumatisoituneiden nuorten kanssa työskentelyssä. Lisäksi tavoitteena on selvittää työntekijöiden koulutustarvetta traumatietoiseen työskentelyyn liittyen.</p> <p>Lastensuojelu valikoitui kehittämistyön ympäristöksi opinnäytetyöntekijöiden oman kiinnostuksen pohjalta. Kehittämistyön teemaksi nousi traumatisoituminen, jota myös toimeksiantaja piti tärkeänä aiheena. Työpajaan osallistui 18 työyhteisön jäsentä. Työyhteisö jaettiin neljään pienryhmään työskentelyä varten ja menetelmänä käytettiin Learning Cafe- oppimiskahvilaa. Työpajatyöskentelyn avulla jokainen pääsi aktiivisesti osallistumaan.</p> <p>Työpajatyöskentelyn pohjalta voidaan todeta, että Palokan nuorisokodilla on paljon osaamista ja ammattitaitoa traumatyöskentelyssä, mutta työyhteisö ilmaisi tarpeensa lisäkoulutukselle, joka olisi jatkuvaa ja ammattitaitoa ylläpitävää. Työyhteisö koki työhyvinvoinnin kannalta tärkeäksi työyhteisön tuen ja tilanteiden jälkiselvittelyn arkisissakin tilanteissa. Työpajatyöskentelyssä nousi myös esille, ettei traumatisoituneiden nuorten kanssa työskentelystä juurikaan keskustella työyhteisössä. Jatkossakin trauma-aiheen pariin olisi tietoisesti hyvä pysähtyä, jolloin pääsisi yhtenäistämään työyhteisön osaamista ja keskustelemaan traumatisoituneiden kanssa työskentelystä. Jatkossa voisi kehittää yhteistyötä muiden toimijoiden, kuten nuorisopsykiatrian, kanssa.</p>	
Avainsanat lastensuojelu, traumatisoituminen, nuoret, työpaja	

Field of Study Social Services, Health and Sports	
Degree Programme Degree Programme in Social Services	
Author(s) Iina Mäntynen & Minja Kääriäinen	
Title of Thesis Working with traumatized young people in child protection - an employee's perspective	
Date 16.11.2023	Pages/Appendices 37/1
Client Organisation /Partners Palokka Youth Home	
<p>Abstract</p> <p>The thesis was implemented as a development work. In the development work, a workshop was carried out related to working with traumatized young people in child protection from an employee's point of view. The client for the development work was Palokka Youth Home, a child protection unit maintained by the Wellbeing Services County of Central Finland. The client's visions and needs regarding the content of the development work were considered. The method of the development work was selected to be workshop activity, which was organised as part of the development day of the Palokka Youth Home. The workshops were implemented using small-group work around selected trauma themes. The purpose of the development work was to find out what is special about working with a traumatized young person from the workers' point of view. The goal was to increase and unify the professional competence of the working community when working with traumatized young people. In addition, the aim was to find out the training needs of employees in relation to trauma-informed working.</p> <p>Child welfare was chosen as the environment for the development work based on the authors' own interest. The theme of the development work was traumatization, which the client also considered to be an important topic. 18 members of the working community participated in the workshop. The work community was divided into four groups for working and the learning cafe method was used. Everyone was able to actively participate through the workshops.</p> <p>Based on the workshop work, it can be concluded that the Palokka Youth Home has a lot of extensive expertise and professionalism in trauma work, but the work community members expressed their need for additional training that would be continuous and maintain professionalism. In terms of well-being at work, the work community felt that the support of the work community and the subsequent clarification of situations, even in everyday situations, were important. During the workshop, it also emerged that working with traumatized young people is not discussed excessively in the work community. Even in the future, it would be a good idea to consciously work on the topic of trauma, so it would be possible to unify the skills of the working community and discuss working with the traumatized. In the future, cooperation with other actors, such as youth psychiatries, could be developed further.</p>	
<p>Keywords child protection, traumatization, young people, workshop</p>	

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	6
2	LAPSEN TRAUMATISOITUMINEN JA TRAUMAOIREET	8
2.1	Trauman ilmeneminen eri ikäkausina	8
2.2	Traumatisoitumisen vaikutukset rajoihin	9
2.3	Traumaattinen stressi.....	10
2.4	Traumatisoitumisen vaikutukset kiintymyssuhteeseen	10
2.4.1	Kehityksellisen trauman syntyminen lapsuudessa.....	12
2.4.2	ACE-lapsuusajan haitalliset kokemukset	12
2.4.3	Resilienssi vastoinkäymisten tukena	13
2.5	Dissosiaation ja traumaperäisen stressihäiriön erot	14
3	TRAUMATIETOINEN TYÖSKENTELY LASTENSUOJELUSSA.....	15
3.1	Traumatietoisuus sijaishuoltoon ohjautuvien lasten kanssa työskennellessä	15
3.2	Näkökulmia työskentelyyn lasten kanssa, jotka ovat kohdanneet trauman	17
4	TYÖNTEKIJÄN HYVINVOINTI JA ITSEHOITO	19
5	KEHITTÄMISTYÖN TARKOITUS JA TAVOITE	20
6	KEHITTÄMISTYÖN TOTEUTUS.....	21
6.1	Työpajatyöskentelyn suunnittelu	21
6.2	Työpajatyöskentelyn toteutus	22
6.2.1	Traumatietoisuus: Trauman tunnistaminen ja miten trauma ilmenee?.....	23
6.2.2	Työskentely nuoren ja perheen kanssa: Trauman vaikutus omaohjaajasuhteen rakentumiseen?	24
6.2.3	Henkilökunnan traumaosaaminen: Oletko saanut traumakoulutusta? Minkälaisiin tilanteisiin koet tarvitsevasi tukea?.....	25
6.2.4	Työskentelyn vaikutukset työssä jaksamiseen ja itsehoito: Stressinhallinta? Sijaistraumatisoituminen? Tunnekokemukset?	26
6.3	Työpajatyöskentelyn arviointi.....	26
7	POHDINTA.....	28
7.1	Kehittämistyön toteutuksen ja tuotoksen pohdinta	28
7.2	Eettisyys ja luotettavuus.....	29
7.3	Ammatillinen kasvu ja itsereflektio	30
7.4	Aiheen hyödynnettävyys ja kehittämisideat.....	32
	LÄHTEET	34

LIITE 1: INFOVIESTI PALOKAN NUORISOKODIN TYÖYHTEISÖLLE 37

1 JOHDANTO

Maanmieli ja Sarvela (2022, 52) tuovat teoksessaan esille Pat Ogdenin kuvauksen traumatisoitumisesta. Traumatisoitumista kuvataan, että ihmiselle tapahtuu jotain ”liian aikaisin, liian nopeasti tai liian paljon”. Tällöin henkilö on kykenemätön yhdistämään haitallisia kokemuksia osaksi omaa kokemusmaailmaansa, jolloin tapahtuma jää elämään hänen kehossaan tiedostamattomana neurofysiologisena hallitsemattomana reaktiona. Trauma voi liittyä erilaisiin tapahtumiin, mutta myös sellaisiin tapahtumiin, joita ei ole tapahtunut, vaikka olisi pitänyt tapahtua. Esimerkiksi lapset traumatisoituvat helposti emotionaalisesta vaille jäämisestä. (Maanmieli & Sarvela 2022, 52.)

Lastensuojelun tarkoituksena on tukea lapsen hyvinvointia ja kehitystä sekä pitää huolta lapsen oikeuksista. Lastensuojelun ala voidaan jakaa lasten ja nuorten hyvinvoinnin vahvistamiseen kasvuolojen kautta sekä palveluiden kehittämiseen. Palveluiden tarkoituksena on tukea ennalta ehkäisevästi haasteiden syntymistä sekä turvata lapsia ja perheitä eri tavoin. Näitä voi olla esimerkiksi avohuollon keinot aina huostaanottoon saakka. (Bardy 2014, 71.)

Traumatietoinen työskentely perustuu turvallisuuteen, luottamukseen, jakamiseen ja voimaantumiseen (Laiho, Lehtola & Lindfors 2018; Levenson 2017, 108–109). Sijoitettavan lapsen elämään on usein jo ennen sijoitusta kuulunut erilaisia traumaattisia kokemuksia. Lastensuojelun sijaishuoltoon ohjautuvilla lapsilla on monesti taustalla kasautunut ja ylisukupolvinen traumatisoituminen, vaikka jo pelkästään yksittäinenkin traumaattinen kokemus on lapselle vakava. (Laiho ym. 2018, 122–123.)

Opinnäytetyömme on kehittämistyö, jonka aiheena on traumatisoituneen nuoren kanssa työskentely lastensuojelussa työntekijän näkökulmasta. Nuorella tarkoitetaan kehittämistyössä nuorisokodin nuorta, eli 13–17-vuotiasta. Lastensuojelulain (13.4.2017/417, 6 §) mukaisesti kaikki alle 18-vuotiaat luokitellaan lapsiksi ja Nuorisolain (1285/2016, 3 §) mukaan kaikki alle 29-vuotiaat nuoriksi. Teoriaosuudessa käsittelemme yleisesti lapsen kehitystä ja traumatisoitumista, jolloin käytämme termiä lapsi.

Kehittämistyön toimeksiantajana toimii Palokan nuorisokoti, joka kuuluu Keski-Suomen hyvinvointialueeseen. Palokan nuorisokoti on ympärivuorokautinen huolenpitoa tarjoava yksikkö 13–17-vuotiaille nuorille. Nuorisokodin työskentelyn tavoitteena on auttaa nuorta selviytymään vaikeasta elämäntilanteesta, vahvistamaan nuoren voimavaroja sekä lisäämään myönteistä tulevaisuusajattelua. Sijoituksen alkaessa työskentelyssä pyritään avoimeen vuorovaikutukseen nuoren ja perheen kanssa, työskentelemään ratkaisukeskeisesti sekä yhteistyössä löytämään ratkaisuja haasteisiin. (Keski-Suomen hyvinvointialue 2023.)

Yksikköön voidaan sijoittaa nuoria sosiaalityöntekijän päätöksellä, joko avohuollollisena tai kiireellisenä sijoituksena sekä huostaanotettuna. Nuori voi asua yksikössä pidempiaikaisesti tai esimerkiksi muutaman kuukauden jaksossa, jonka jälkeen tavoitteena on nuoren palautuminen takaisin omaan kotiin. Tarvittaessa nuorelle voidaan etsiä pidempi aikainen jatkohoitopaikka. (Keski-Suomen hyvinvointialue 2023.)

Kehittämistyön suunnitteluvaiheessa toimeksiantajan kanssa nousi esiin useita näkökulmia. Toimeksiantaja nosti esiin, että työyhteisön sisällä kokeneemmilla työntekijöillä voi olla paljon tietoa traumatyöstä, mutta työyhteisössä voi olla myös niitä, joilla tietoa ei ole niin paljon. Esille nousi lisäksi näkökulma, että tieto voi osin olla jo vanhentunutta.

Peilaten kehittämistyömme aihetta tutkimuksiin, tunnistamme lastensuojelun työntekijöiden tärkeyden nuoren traumojen tunnistamisessa sekä sen, kuinka nuoren kanssa työskennellään huomioiden mahdolliset traumat. Toimeksiantajan toiveiden myötä korostui tarve käsitellä aihetta yhteisesti työyhteisön kanssa ja nostaa esille traumatyöskentelyyn liittyviä asioita. Toimeksiantaja piti aihetta työyhteisön yhteisenä asiana.

Kehittämistyön tarkoituksena on selvittää, mitä erityistä traumatisoituneen nuoren kanssa työskentelyssä nousee esille työntekijöiden näkökulmasta. Tavoitteena on lisätä ja yhtenäistää työyhteisön ammatillista osaamista traumatisoituneiden nuorten kanssa työskentelyssä. Lisäksi tavoitteena on selvittää työntekijöiden koulutustarvetta traumatietoiseen työskentelyyn liittyen.

2 LAPSEN TRAUMATISOITUMINEN JA TRAUMAOIREET

2.1 Trauman ilmeneminen eri ikäkausina

Kuvaillaan, että jokainen yksilö kokee ja reagoi kriisiin eri tavoin. Lapsen tai nuoren tilanteessa aikaisemmat kokemukset varhaislapsuudesta voivat aktivoitua uuden kriisin ilmetessä (Soisalo 2012, 161–162). Soisalo (2012, 162) nostaa esille käsitteen regressioprofiili, eli kuinka yksilö palaa takaisin varhaisiin tunnekokemuksiinsa. Yksilön ollessa kriisissä, hän palaa takaisin samoihin tunteisiin, joita on mahdollisesti koettu aikaisemmin lapsuudessa. Näitä tunteita vastaan jokainen yksilö toimii tavalla, joka on itselle luontaista. Yksilön tuntemukset sillä hetkellä aktivoivat aikaisempia kokemuksia esille. Yksilön varhaisia ahdistusta tuottavia tapahtumia voivat olla esimerkiksi vanhempien ero, ulkopuolisuus sekä aggressiiviset ajatukset. (Soisalo 2012, 161–162.)

Soisalo (2012, 162–163) käsittelee teoksessaan eri ikäkausiin liittyviä traumareaktioita. Esimerkiksi on nostettu seksuaalisen hyväksikäytön traumat. 0–12 kk ikäkauden aikana tyypillisiä reaktioita ovat muun muassa motoriset taidot sekä viestintätaidot, jotka voivat taantua trauman seurauksena. Ikäkauteen liittyviä reaktioita voi olla myös ylivalppaus, rauhattomuus, mielialan muutokset, turvaton kiintymiskäyttäytyminen, selän jäykistyminen kaarelle tai pelkotilat esimerkiksi tietyistä äänistä tai hajuista. (Soisalo 2012, 162–163.)

1–3-vuotiaille tyypillisiä traumareaktioita ovat edellä mainitut, mutta lisäksi mahdollisia ovat vanhempien ohjeiden vastustaminen tai traumamuistojen ilmeneminen esimerkiksi käytöksessä tai puheessa. Lisäksi kuvaillaan, että lapsen itseluottamus voi kärsiä tai joissain tapauksissa jopa kadota. 3–5-vuotiaille tyypillisiä traumareaktioita ovat edellä mainittujen lisäksi heikentynyt kyky keskittyä, fyysiset kivut tai säryt, pelkotilat ja ahdistuneisuus, eroahdistus, kognitiivisten taitojen viivästyminen sekä reaktiot, joita voi syntyä vuodenaikojen tai juhlapyhien aikaan muistuttaen tietyistä tapahtumista. (Soisalo 2012, 164–165.)

Edellä mainittujen traumareaktioiden lisäksi 5–7-vuotiaille voi ilmetä esimerkiksi hajamielisyyttä, karkailua koulusta tai kotoa, masentuneisuutta, sopimatonta käytöstä sekä muita mielialan tai persoonallisuuden muutoksia. Lisäksi lapsella voi olla ajatus, että hän on itse vastuussa traumasta. Ikäkauteen voi ilmetä myös jonkinlaisia muistikuvia traumatapahtumaan, mikä aiheuttaa kostonhalua. Voi ilmetä myös mielenkiinnon lopahtamista asioihin, joista lapsi on aikaisemmin ollut kiinnostunut. (Soisalo 2012, 165–166.)

Ikäkauteen 7–12 kuvaillaan liittyvän edellä mainittuja reaktioita mutta lisäyksenä on nostettu esille mahdollisuus seksuaalissävytteiseen kirjoittamiseen, mikäli taustalla on seksuaalista hyväksikäyttöä. 12–18-vuotiaiden ikäkauteen voi kuvailun perusteella liittyä kaikkea edellä mainittua, mutta lisänä voi olla päihteiden käyttöä ja muuta aggressiivista ja haasteellista käytöstä, ahdistus- ja stressihäiriöitä, itsetuhoisuutta tai itsemurha-ajatuksia sekä persoonallisuuden muutoksia. Lisäksi voi ilmetä aikuistumisen pelkoa tai varhaista tarvetta siirtyä aikuisuuteen esimerkiksi avioliiton, raskauden tai koulun keskeytyksen kautta. (Soisalo 2012, 166–167.)

Vakavia, psyykkisesti traumaattisia tapahtumia lapselle ovat perheen sisällä tapahtuvat pitkäkestoiset traumat, kuten lapsen jatkuva pahoinpitely, vanhempien välinen väkivalta, seksuaalinen hyväksikäyttö, henkinen väkivalta tai lapseen kohdistuva laiminlyönti. Lisäksi traumatisoivia kokemuksia lapselle voivat olla kiusatuksi tuleminen, perheenjäsenen kuolema tai sairaus sekä kodin sijainti ja köyhyys. (Laiho ym. 2018, 122–123.) Viheriälä ja Rutanen (2010) puolestaan esittävät, Karlssonin ym. (2017) mukaan, että Suomessa yleisimmät syyt, jotka johtavat traumaan ovat fyysinen ja seksuaalinen väkivalta, onnettomuudet ja kuolemantapaukset sekä sairaudet, jotka uhkaavat henkeä.

Soisalo (2012, 172–173) nostaa teoksessaan esille Becker-Weidmanin (2009) tehdyn tutkimuksen, jossa tutkittiin adoptoitujen ja sijoitettujen lasten kaltoinkohtelun vaikutuksia lapsen kehitykseen. Tutkimuksessa oli mukana 57 lasta, jotka olivat iältään 2–18-vuotiaita. Tutkimuksen lapset olivat muita ikätovereita jäljessä kehitykseltään, mikä saattoi olla jopa viisi vuotta (Becker-Weidman 2009, 142–152).

Becker-Weidmanin (2009, 152–153) mukaan traumatisoivien tapahtumien seuraukset voivat pahimmillaan olla hyvin laajoja ja vaikeita. Kehitysviiveet voivat näkyä esimerkiksi kehittymättöminä kielellisinä kykyinä, jolloin lapsi ei välttämättä ymmärrä, jos puhe esitetään niin kuin se esitettäisiin hänen kronologista ikäänsä vastaavana. Becker-Weidman (2009, 156) nostaa esille, että varsinkin lastensuojelun työntekijöiden tulisi olla tietoisia näistä tekijöistä lapsen kehityksessä ja huomioida tietyt viiveet lapsen sijoitusasioita suunniteltaessa ja päätöksiä tehdessä.

Brewer ym. (2006) ovat tutkineet Yhdysvalloissa tutkimuksessaan lasten hyväksikäytön ja huonokuntoisten aikuisten välistä suhdetta. Kuvailtaan, että lapsuudessa yksilön kokema tai näkemä väkivalta voi vaikuttaa aikuiselämään saakka lisäten muun muassa omaa riskikäyttäytymistä (Brewer, Pavkov, Hecker & Fontaine 2006, 225–238). Mikäli lapsi joutuu todistamaan esimerkiksi omaan äitiin kohdistuvaa väkivaltaa, voi tämä olla lapsesta yhtä pelottavaa kuin se että joutuisi itse kohteeksi (Forsberg 2005, 83). Seksuaalisen väkivallan kohteeksi joutuminen voi aiheuttaa huonoa itsetuntoa, masentuneisuutta sekä muita ristiriitoja ja vaikeuksia ihmissuhteissa. Yksilön joutuessa lapsuudessa väkivallan kohteeksi, voi päätyä aikuisena suhteisiin, jossa mahdollisesti esiintyy myös väkivaltaa. Näihin suhteisiin päätyminen kuvailtaan johtuvan usein omasta voimattomuudesta. Väkivallan uhriksi joutuminen lapsuudessa, voi aiheuttaa yksilössä riskikäyttäytymistä, esimerkiksi omaa lasta kohtaan. (Brewer ym. 2006, 225–238.)

Yksilön joutuessa jossain vaiheessa elämänsä aikana kaltoinkohdeksi, vaikutukset voivat näkyä esimerkiksi mielenterveyshäiriöinä tai itsetuhoisuutena vasta paljon myöhemmin. Perheessä, jossa lapsi joutuu näkemään ristiriitoja esimerkiksi vanhempien välillä, antaa se vääränlaisen mallin tulevaisuuteen. Lapsi imee itseensä vääränlaisia käsityksiä ja voi myöhemmin olla hyvin pelokas ja vihainen sekä hänen voi olla vaikea luottaa muihin. Oireita voi olla lisäksi hermostuneisuus sekä persoonallisuuden häiriöt. Kuvailtaan, että pojille yleisempää on oirehtia ulospäin, kun taas tytöt oirehtivat niin sanotusti sisäänpäin. (Soisalo 2012, 172; Forsberg 2002, 23.)

2.2 Traumatisoitumisen vaikutukset rajoihin

Lapsuuden traumatisoituminen vaikuttaa ihmisen rajoihin, joiden varaan ihminen rakentaa oman kehonturvan sekä vakauden. Ihmisen omat rajat luovat perustan ravitseville vuorovaikutussuhteille.

Lapsi muodostaa rajoja yhdessä aikuisen kanssa, jolloin ne vahvistavat lapsen turvallisuuden kokemusta sekä kykyä asettaa itselle sopivia rajoja myöhemmässä vaiheessa. Rajattoman käytöksen ajatellaan johtuvan lapsen turvallisuuden kokemuksen vakavista puutteista. Terveet rajat ovat selkeät, joustavat ja vaihtelevat suhteessa eri ihmisiin ja tilanteisiin. Jos rajat ovat liian heikot, ihminen helposti tulkitsee ihmisten sanomisia väärin ja suhtautuu niihin uhkaavina tai loukkaavina, sillä ihmisen puolustusreaktioihin liittyvät tunnereaktiot aktivoituvat. Rajat voivat toisaalta olla myös liian tiukat, jolloin ihminen ei päästä ketään lähelle, vaan sulkeutuu ja turruttaa omat tunteensa. Terveet rajat ja trauma eivät näy yhdessä. Ihmisen traumatisoituminen on seurausta siitä, että hänen rajojaan on loukattu ja ihminen on menettänyt kyvyn asettaa sopivia rajoja. Pelko ja hämmennys, jota trauma tuo mukanaan, voivat täysin sotkea ihmisen rajat. Tilanteen korjaaminen saattaa viedä vuosia. (Maanmieli & Sarvela 2022, 61–62.)

Maanmieli ja Sarvela (2022, 61–62) esittävät, että Pat Ogdenin (Ogden ja Fisher 2015) mukaan rajat voidaan jakaa kahteen tyyppiin. Ihmisellä on fyysiset rajat, joiden avulla voidaan asettaa rajoja esimerkiksi sille, kuinka lähelle toinen ihminen halutaan päästää tai kuinka itseä annetaan koskettaa. Lisäksi ihmisellä on sisäiset rajat, jolla tarkoitetaan sitä, kuinka osaamme ottaa vastaan tietoa, joka on meille hyväksi. Ihmisen tulee erottaa toisten ajatukset, mielipiteet ja tunteet omistaan. (Maanmieli & Sarvela 2022, 61–62.)

2.3 Traumaattinen stressi

Jos ihminen kokee itsensä jatkuvasti pelokkaaksi ja ei-toivotuksi, silloin hän keskittyy hallitsemaan pelon ja hylkäämisen tunteita. Ihminen saattaa jäädä hallitsemattomaan vireystilaan, mikäli tietty reaktiokynnys ylittyy ja sitä kutsutaan traumaattisen stressin aktivoitumiseksi. Maanmieli & Sarvela (2022, 45–46) kuvaavat, että traumatisoituneelle elämä voi olla kuin eläisi miinakentällä, jota muut eivät näe.

Traumaattinen stressi vaikuttaa ihmisen fyysiseen, mentaaliseen, sosiaaliseen ja henkiseen hyvinvointiin negatiivisesti, mikäli stressi on pitkäkestoista. Vaikka ihmisen mieli ei muistaisi traumaattisia tapahtumia, niistä jää jälkiä kehoon. Kehomme pitää kirjaa hyvinvointiamme uhkaavista tekijöistä. (Maanmieli & Sarvela 2022, 45–46.) Myös Poijulan (2016, 35) mukaan traumaattinen stressi vaikuttaa lapsen ajatuksissa, kehossa ja tunteiden kehityksessä. Trauma voi voimakkuutensa mukaan vinouttaa lapsen maailman, lasta itseään tai toisia koskevia odotuksia. (Pojula 2016, 35.)

2.4 Traumatisoitumisen vaikutukset kiintymyssuhteeseen

Pojulan (2016, 85–86) mukaan trauma voi häiritä lapsen kehitystä kahdella tapaa. Voimakas traumaattinen kokemus voi aiheuttaa häiriöitä kehityksessä sekä sosiaalisessa vuorovaikutuksessa, josta saattaa seurata psykososiaalisia sopeutumisvaikeuksia. Mikäli trauma puolestaan ajoittuu muutoinkin haavoittuvaan kehitysvaiheeseen, voivat vauriot olla suuria, vaikka trauma itsessään ei olisikaan poikkeuksellisen voimakas. (Pojula 2016, 85–86.)

Haravuori, Suomalainen & Marttunen (2009) tuovat katsausartikkelissaan esille, että ikäryhmänä nuoret ovat suuremmassa vaarassa altistua psyykkiselle traumalle ja nuoruusiän kehitystehtävien vuoksi traumatisoitumiseen liittyy erityispiirteitä. Nuorten kriiseistä toipumiseen vaikuttavat aikai-

semmat elämäkokemukset, perheen tuki, muut ympäristötekijät sekä biologiset riskitekijät. (Hara-vuori ym. 2009.) Lapsen traumakokemuksen ymmärtämisen kannalta on tärkeää tuntea kiintymys-suhdekehitykseen vaikuttavat asiat. Kiintymyssuhdeteoria auttaa käsittämään, miten ihmiset reagoi-vat vaaratilanteissa, missä tilanteissa ja miten ihmiset hakevat toisiltaan turvaa sekä millaisia kuvitel-mia heillä on itsestään, vuorovaikutussuhteista ja toisista ihmisistä. Poijula (2016, 85–86) kuvailee, että kiintymyssuhdeteorian mukaan lapsella on tarve pitää etäisyys hoivaajaansa mahdollisimman pienenä.

Kiintymyssuhde sisältää kolme tärkeää elementtiä, jotka ovat tärkeitä ihmisen psyykkisen terveyden kannalta. Näiden kolmen elementin mukaan ihmisen tulisi arvostaa läheisiä ihmissuhteita ja haluta luoda läheisiä suhteita pelkäämättä torjutuksi tulemista. Lisäksi ihmisellä tulisi olla kykyä säädellä voimakkaita tunteita sekä nähdä muut ihmiset niin, että heillä on tunteita ja tarkoitusperiä sekä ot-taa ne huomioon. Kiintymyssuhteet voidaan jaotella turvallisiksi, turvattomaksi - vältteleväksi, tur-vattomaksi - ristiriitaiseksi tai kaoottiseksi kiintymyssuhteeksi. Kiintymyssuhdekehityksen perusteella lapsi arvioi sekä itseään että toisia ja vuorovaikutusta itsensä ja muiden välillä. Lapsi arvioi, että an-saitseeko hän huolenpitoa vai onko arvoton saadakseen sitä. Lisäksi lapsi arvioi luottamusta toisiin ihmisiin. Vuorovaikutuksen kannalta keskeistä on se, että kokeeko lapsi omien tunteiden ilmaisemi-sen kannattavaksi vai ei. (Poijula 2016, 86–87.)

Turvallisessa kiintymyssuhteessa lapsi tuntee olonsa nähdyksi, hoivatuksi ja lohdutetuksi. Hänen kä-sityksensä itsestä, toisista ja maailmasta on hyvä. Turvallisessa kiintymyssuhteessa lapsi joutuu ko-kemaan pettymyksen, kun huomaa maailmassa olevan pahuutta ja epäluotettavia ihmisiä, kun tur-vattomassa kiintymyssuhteessa lapsi puolestaan ajattelee, että maailma sekä hän itse on pahoja eikä keneenkään voi luottaa. Turvattomista kiintymyssuhteista saattaa seurata käytös- sekä impuls-sikontrollin ongelmia, huono itsetunto, riitoja vanhempien kanssa sekä hankaluuksia sosiaalisissa suhteissa. Kaoottinen kiintymyssuhde puolestaan altistaa psyykkisille häiriöille. (Poijula 2016, 86–87.)

Lapsen kiintymyssuhteella on vaikutusta siihen, kuinka hän havainnoi ja tulkitsee ympäristöään tai käsittelee stressaavia tunteitaan ja ajatuksiaan. Kun turvallisesti kiintynyt lapsi kohtaa trauman, hä-nellä on aktiivinen selviytymistyylillä ja usein hän suosii traumamuiston kohtaamista ja käsittelyä. Tur-vattomasti kiintynyt on puolestaan oppinut, että kärsimys on vaaran merkki ja sitä on kaikin keinoin vältettävä. Kun turvattomasti kiintynyt lapsi kohtaa trauman, hän yrittää työntää traumaa pois mie-lestä. Poijula (2016) kuvaa, että kiintymyssuhdemalli virittyy traumatilanteessa ja eri tavoilla kiinty-neet havaitsevat tilannetta ja reagoivat siihen eri tavalla. (Poijula 2016, 92–93.)

Lapsi käyttää kaikki mahdolliset voimavaransa selviytyäkseen traumatilanteesta. Eniten selviytymis-keinoja on käytettävissä turvallisesti kiintyneillä lapsilla ja lapsi valitsee selviytymiskeinot trauman ja ympäristön vaatimusten mukaan. Keinoja voivat olla toiminnalliset yritykset vaikuttaa traumatilan-teeseen, mielensisäiset rauhoittumiskeinot, mielialojen hallintakeinot, uusin suhtautumistapojen luo-minen sekä turvan etsiminen muista ihmisistä. Turvattomasti kiintynyt lapsi käyttää selviytymiskei-noja, jotka painottuvat tunnekokemusten vähättelyyn ja kieltämiseen tai keinoja, jotka voivat sisäl-tää paniikinomaisia piirteitä. Traumaattinen kokemus voi saada lapsen käyttämään äärimmäisiä

puolustusmekanismeja, sillä hän yrittää suojella itseään. Lapsen on vaikea ymmärtää omia reaktioita ja se aiheuttaa pelkoa. Traumatisoitunut lapsi saattaa myös helpottaa oloaan järkeilemällä ja kieltämällä pelon tunteen. Ääritilanteessa lapsi saattaa paeta tuskallista todellisuutta mielensisäiseen maailmaansa, joka voi johtaa dissosiaatio-oireisiin. (Pojjula 2016, 94–95.)

2.4.1 Kehityksellisen trauman syntyminen lapsuudessa

Kehityksellisen trauman kerrotaan syntyvän suhteessa omiin vanhempiin. Syntymisen osalta olen-naista on, kuinka lapsi kohdataan ja nähdään. Kuvailaan, että mitä vakaampia vanhemmat ovat psyykkisesti, sitä paremmin he pystyvät näkemään lapsensa omana yksilönään ja näin ollen lapsen on mahdollista saada turvallinen ja vakaa ympäristö kasvaa. Mikäli lapsi kokee kehityksellisen trauman, ei lapsen aito minuu pääse kehittymään. Tällöin lapselle syntyy epäaitoja minätiloja, joiden vaikutukset kestävät läpi elämän. (Klaavu 2023, 53–55.)

Lapsi tarvitsee vanhemmat, jotka ovat rakastavia ja läsnä emotionaalisesti. Vanhemman tulisi olla myös psyykkisesti vakaa ja tämän tulisi näkyä vanhemman käytöksessä. Kehityksellisen trauman syntyminen voidaan nähdä siten, että lapsi kohdataan objektina ja kylmästi. Tällöin lapsi ei saa emotionaalista läsnäoloa osakseen eikä häntä kohtaan osoiteta empatiaa. Kuvailaan, että lapsen tulee kokea äidin läsnäolo ja lämpö, sillä lapsen ja äidin suhde on ensisijainen biologisesti ja psyykkisesti. (Klaavu 2023, 55–56.)

Lapsuuden aikana yksilö muodostaa lapsuudenkodin kautta käsityksen ihmisistä ja suhteista, tavoista ja käytänteistä sekä yleisesti maailmasta. Näiden opittujen käsitysten kautta lapsi saa käsityksen mikä on ”normaalia”. (Klaavu 2023, 58.) Klaavu (2023, 56) kuvailee, että lapsi ei usein ymmärrä miksi esimerkiksi oma äiti on sellainen kuin on. Mikäli äiti käyttäytyy kylmästi lasta kohtaan, voi äiti olla itse traumatisoitunut omassa lapsuudessa, minkä vuoksi ei kykene osoittamaan lämpöä ja läsnäoloa omalle lapselle. Tällöin lapsi voi itse kääntää asian niin, että vika onkin hänessä eikä äidin omassa lapsuudessa. Klaavu (2023, 57) toteaa, että usein mitä epävakampi vanhempi on, sitä todennäköisemmin lapsi on tullut hylätyksi emotionaalisesti.

2.4.2 ACE-lapsuusajan haitalliset kokemukset

Ihmisen hyvinvointiin vaikuttavat lapsuusajan haitalliset tai traumaattiset kokemukset koko elämän ajan. Ihmisen autonomisen hermoston toiminta sekä aivojen toiminta saattavat häiriöityä turvatomassa ympäristössä koettujen haitallisten kokemusten tai ylisukupolvisten kokemusten myötä. (Maanmieli & Sarvela 2022; Porges 2019.) ACE-tekijöillä (Adverse Childhood Experiences) eli lapsuudenaikaisilla haitallisilla kokemuksilla on pitkäaikaisia ja moninaisia seurauksia. Usein lapsuuden aikaiset haitalliset kokemukset ovat seurausta toisistaan ja kauaskantoiset seuraukset ovat paitsi yksilöllisiä, myös yhteiskunnallisia. Haittavaikutuksia ovat itsetuhoiset elintavat kuten tupakointi, päihteiden liikakäyttö ja vähäinen liikunta. Lisäksi psyykinen ja fyysinen sairastavuusriski kohoaa ACE-tekijöiden takia. (Westerlund-Cook 2023, 83–85.)

Aikaisemmin ACE-tekijät ovat jaettu kolmeen luokkaan, jotka ovat väkivalta, laiminlyönti ja kotitaloudelliset haasteet. Väkivalta voi olla fyysistä, psyykkistä tai seksuaalista väkivaltaa. Myös laiminlyönti voi olla psyykkistä tai fyysistä. Kotitaloudellisilla haasteilla tarkoitetaan vanhempien eroa, vanhempien välistä väkivaltaa, päihteiden käyttöä, mielenterveyden ongelmia sekä vankila-aikaa. Nykyään

on ryhdytty pohtimaan myös muita luokitteluja sekä haitallisten kokemusten moninaisuutta. Haitallisia kokemuksia voi syntyä myös esimerkiksi kouluissa tai muissa yhteisössä, kuten väkivaltaa tai sosiaalista hyljeksintää. (Westerlund-Cook 2023, 83–85.)

2.4.3 Resilienssi vastoinikäymisten tukena

Trogen (2020, osa 3) esittää, että Karen Reivichin mukaan resilienssi on kyky ponnahtaa takaisin vastoinikäymisistä ja kykyä kasvaa vaikeuksista. Ajatellaan, että lasten resilienssi kiteytyy vahvasti vaikeista tunteista selviytymiseen. Resilienssi kehittyy hiljalleen ja sen muodostumiseen vaikuttavat useat eri tekijät. Resilienssin pohja muodostuu jo raskausaikana, jolloin raskauden aikainen stressi ja masennus vaikuttavat lapsen resilienssiin heikentävästi. (Trogen, 2020, osa 3.)

KUVA 1. Resilienssiä vahvistavat tekijät (Trogen 2020, osa 3)

Resilienssiä vahvistavia tekijöitä on useita, joista optimismin ajatellaan olevan resilienssin moottori (kuva 1). Vastoinikäymisten ajatellaan olevan väliaikaisia ja joista pyritään sinnikkäästi pääsemään eteenpäin. Omalla itsetuntemuksella ja vahvuuksien tunnistamisen avulla voidaan käyttää omia luontevahvuuksia vaikeuksista selviytymiseen. Tietoisuustaitojen avulla voidaan oppia hyväksymään ja käsittelemään vaikeita tunteita sekä pääsemään niistä yli. Hyvien ihmissuhteiden avulla ihminen kokee olevansa turvassa vaikeuksista huolimatta ja elämän merkityksellisyys puolestaan auttaa tähtäämään kohti tavoitteita. Koska jokaisen lapsen lähtökohdat ovat erilaiset, joutuu toisten kanssa tekemään enemmän töitä resilienssin vahvistamiseksi. (Trogen 2020, osa 3.)

Aikuisen tulisi omilla tunnetaidoillaan pystyä tukemaan lasta vaikeissa tilanteissa. Aikuisen tulisi olla henkisesti niin vahva, että pystyy väliaikaisesti kannattelemaan sekä omat että lapsen tunteet. Usein lapsen vaikeat tunteet kuitenkin tarttuvat aikuiseen ja voimavarat menevät omien tunteiden käsitteilyyn. Mikäli aikuisen tunnetaidot ovat vajavaiset esimerkiksi oman lapsuuden takia, on niiden säätely entistä hankalampaa. On tärkeää, että vaikeissa, tunteita herättävissä tilanteissa ollaan läsnä lapselle ja välitetään viesti, että aikuinen on hänen tukena ja auttamassa vaikean tilanteen yli. (Trogen 2020, osa 3.)

2.5 Dissosiaation ja traumaperäisen stressihäiriön erot

Traumaan voi liittyä lisäksi dissosiaatio. Dissosiaatio voi olla keino pitää esimerkiksi tietynlaiset tunteet ikävistä kokemuksista oman itsensä ulkopuolella. Kokemuksiin voi lukeutua väkivaltatilanteet, esimerkiksi seksuaalinen hyväksikäyttö tai toiseen henkilöön kohdistuva väkivalta, jonka lapsi on joutunut näkemään. (Wieland 2018, 29.) Lisäksi henkinen väkivalta (Teicher, Samson, Sheu, Polcari ja Mcgreeneey 2010, Wieland 2018, 29 mukaan), vanhemman menettäminen tai vanhemman uhkaava käytös voi vaikuttaa lapseen. Dissosiaatioon voi myös vaikuttaa erilaiset katastrofitilanteet. (Wieland 2018, 29.)

Todetaan, että vaikka dissosiaatioon viitataan usein silloin kun puhutaan trauman vaikutuksista, on se paljon muutakin. Mikäli yksilö kokee yksittäisen traumakokemuksen, voi yksilö reagoida siihen traumaperäisellä stressihäiriöllä eli PTSD:llä. (Wieland 2018, 39.) Wieland (2018, 29) on viitannut teoksessaan Yhdysvalloissa julkaistuun mielenterveyshäiriöiden tilastolliseen ja diagnostiseen käsikirjaan nimeltä American Psychiatric Association (2013). Käsikirjassa luetellaan traumaperäisen stressihäiriöön kuuluvia oireityyppejä, joita on kokemuksen yhdistäminen sen hetkiseen toimintaan. Tällöin esimerkiksi lapsi voi toistaa tapahtumaa leikkien parissa. Oireita voi olla myös tiettyjen asioiden välttely, jotka saattavat muistuttaa yksilöä traumasta. Yksilön ajattelussa ja mielialassa voi tapahtua kielteisiä muutoksia sekä yleinen vireystila voi laskea aikaisemmasta. (American Psychiatric Association 2013, Wieland 2018, 29 mukaan.)

Wieland (2018, 30) nostaa esille lisäksi myös Simeonin (2007, 77–102) toteamuksen, etteivät dissosiaatio ja traumaperäinen stressihäiriö ole sama asia, vaikka ne usein esiintyvät rinnakkain. Simeon (2007) on tutkinut aihetta hyödyntäen behavioraalisia, kognitiivisia ja neurologisia tutkimuksia sekä tutkinut neljän eri tekijän mahdollisia yhdistäviä tekijöitä traumaperäisen stressihäiriön ja dissosiaation saralla. Tekijöitä ovat useammat samanaikaiset sairaudet, yhteiset riskitekijät, yhteinen patogeneesi tai sama sairaus. Kuvailaan, että vaikka näillä on yhteisiä riskejä, trauman alku liittyy hankalaan dissosiaatioon, mutta ei traumaperäiseen stressihäiriöön. (Simeon 2007, 77–102.)

Kiintymyssuhteisiin liittyvät haasteet puolestaan liittyvät oleellisesti dissosiaation kehitykseen, mutta ei traumaperäiseen stressihäiriön syntyyn. Puolestaan traumaperäiseen stressihäiriöön kuvailaan liittyvän erilaiset vaikeudet kognition ja muistin alueella, mutta vastaavasti uppoutuminen ja unohtelvaisuus yhdistettynä ilmaisuun, liittyvät jonkinlaiseen dissosiaatioon. (Simeon 2007, 77–102, Wieland 2018, 30 mukaan.)

Kuvataan, että traumaperäiselle stressihäiriölle on ominaista esimerkiksi vireystilan nousu sekä vähäinen dissosiaatio. Puolestaan taas lievästä tai keskivaikeista dissosiaatio-oireista kärsivistä ihmisistä ei ole välttämättä muita traumaperäisen stressihäiriön oireita. Dissosiaatiossa ja pitkäkestoisessa varhaisessa vaiheessa tapahtuneessa traumatisoitumisessa saattaa näkyä oireiden päällekkäisyyttä. Tämä saattaa johtaa traumaperäiseen stressihäiriöön sekä myös samaan aikaan esiintyvään vaikeaan dissosiaatioon. (Simeon 2007, 77–102, Wieland 2018, 30 mukaan.)

3 TRAUMATIETOINEN TYÖSKENTELY LASTENSUOJELUSSA

3.1 Traumatietoisuus sijaishuoltoon ohjautuvien lasten kanssa työskennellessä

Haravuori ym. (2009) kuvailevat katsausartikkelissaan, että trauman kokenut nuori oireilee usein monimuotoisesti ja esimerkiksi masennus- ja ahdistusoireet ovat tavallisia. Todetaan, että jo sopeutumishäiriötasoinen oireilu voi vaikuttaa nuoren toimintakykyyn ja lisätä itsetuhoisuutta. Lisäksi traumatisoituneilla nuorilla esiintyy enemmän päihteidenkäyttöä. Työskennellessä nuorten kanssa, on ammattilaisten tärkeää kysyä nuorelta itseltään hänen mahdollisista traumaattisista tapahtumistaan sekä trauman jälkeisistä oireista, sillä usein vanhemmat aliarvioivat oireita. Oleellista on huomioida, että traumatisoitumiseen liittyviä oireita voi olla myös nuorille tyyppillinen levottomuus, epälooginen käyttäytyminen ja kouluvaikeudet. Nuori ei välttämättä halua kertoa kokemastaan traumasta, sillä kokee niistä syyllisyyttä tai vastuuta ja haluaa kieltää tapahtumat. (Haravuori ym. 2009.)

Haravuori ym. (2009) kuvailevat, että trauman jälkeinen turvattomuus usein korostaa nuoren ihmisuhteiden merkitystä ja hidastaa itsenäistymisyrityksiä. Traumatisoituneen nuoren hoidossa on oleellista ottaa huomioon vanhempien tuki sekä mahdollinen terapian tarve. Vanhempien tuki nähdään merkityksellisessä roolissa nuoren toipumisen kannalta. Lisäksi tulee varmistaa perheen tiedon riittävyys. (Haravuori ym. 2009.)

Lastensuojelun sijaishuollon perspektiivistä eniten aikaa vievät vanhemman tunneperäisestä laiminlyönnin, poissaolevuuden tai päihteiden väärinkäytön traumaattiset kokemukset ja niiden selvittäminen. Ammattilaisilta ja sijaishuoltopaikoilta vaaditaan monipuolista kehityspsykologista ymmärrystä. Traumatietoisuudella voidaan tunnistaa erilaisia neurokehityshäiriöitä, jotka vaikuttavat lasten hyvinvointiin merkittävästi. Traumatietoisuus erityisesti sijaishuollon alkuvaiheessa auttaa ammattilaisia ymmärtämään ja löytämään lapsen elämässä olevat ongelmat ja käsittelemään ylisukupolvisia lastensuojeluongelmia. (Laiho ym. 2018, 122–123.)

Mikäli trauma ei hoideta lapsena, se voi vaikuttaa nuoruuteen, jopa aikuisuuteen saakka. (Karlsson L, Melartin & Karlsson H 2017, Viheriälän ja Rutasen 2010, 2671 mukaan.) Tämä voi altistaa myös herkemmin muille traumaattisille tilanteille, jotka voivat tuoda mukanaan muun muassa itsetuhoisuutta, ahdistuneisuutta tai väkivaltaista oireilua. Viheriälä ja Rutanen (2010) kuvailevat artikkelissaan, että traumaattinen tilanne voi vaikuttaa yksilön monin eri tavoin. Sen lisäksi, että lapsi voi kokea trauman itsensä kautta, hän kokee sen myös vanhemman kautta. Tällä tarkoitetaan sitä, että traumaattisesta tilanteesta selviytyminen aikuisen kohdalla vaikuttaa myös oleellisesti lapseen. (Ahlblad 2010, Viheriälän ja Rutasen 2010, 2671 mukaan.)

Kisielin, Summersett-Ringgoldin, Weilin ja McClellandin (2016) tutkimuksessa tarkasteltiin yksilön vuorovaikutusta sekä lapsen vahvuuksia suhteessa monimutkaiseen traumatisoitumiseen. Lisäksi tutkimuksessa tarkasteltiin lapsen vahvuuksien vaikutusta traumaattisiin stressioireisiin, riskikäyttäytymiseen sekä muihin mielenterveyden haasteisiin. Yhdysvalloissa tehdyssä tutkimuksessa arvioitiin 7 483 lasta, jotka osallistuivat lastensuojelujärjestelmän kautta intensiiviseen vakautusohjelmaan vuosina 2005–2014. Tutkimustulosten mukaan vahvuudet ja pitkällä aikavälillä niiden vakauttaminen, vähensivät traumaattisia stressioireita nuorilla ja lievensivät stressiä ajan myötä. Tulokset viit-

taavat siihen, että lapsen vahvuuksien varhainen tunnistaminen ja kehittäminen voivat lieventää lastensuojelun lasten riskienottokäyttäytymistä, mielenterveyden ongelmia ja toiminnallisia eroja. (Kissiel ym. 2016.)

Forsbergin (2002) julkaisu on turvakodissa tehdyn Lapsen aika -projektin loppuarviointi. Loppuarviointi perustuu kuvauksiin lapsiasiakkaiden palvelupoluista ja haastatteluista. Teos tekee näkyvämmäksi väkivallan vaikutukset lasten elämässä ja mitä ristiriitoja siihen liittyy. Teoksessa on huomioituna, ettei kaikki ajatukset ja kokemukset ole suoraviivaisia. Tutkimuksessa on huomioitu lasten oma tapa toimia ja käsittää asiat. Teoksen myötä voidaan todeta, että oli yksilö minkä ikäinen tahansa, vaikeista asioista puhuminen voi olla vaikeaa. Hankalat kokemukset näkyvät eri tavoin sillä ihmiset ovat erilaisia. Vaikka työntekijät työskentelevät lasten kanssa päivittäin turvakodeissa, ei siltikään aina saada vastauksia esillä oleviin kysymyksiin. (Oranen 2002, 7–8.)

Kuvaillaan, että asiakkuudet turvakodissa voivat joskus jäädä lyhyiksi, mutta olla silti hyvin intensiivisiä. Lyhyenkin työskentelyn aikana voi tulla esiin kysymyksiä mutta ajallisesti niihin ei ole mahdollista saada vastauksia. Tehdyn tutkimuksen myötä ajan todettiin olevan olennainen asia työskentelyssä. Lapsella tulisi olla tarpeeksi aikaa tutustua työntekijään, jotta voidaan luoda turvallinen tila ja luottamuksen tunne työskentelyyn. Kyseisen teoksen myötä tuodaan esille, kuinka lapset ovat itse kokeneet tullessa kuulluksi ja ymmärretyksi työskentelyssä. Lapsen kanssa tulee olla läsnä ja rauhasa pysähtyä tilanteen edessä. (Oranen 2002, 7–8.)

Lasta tukevia ja selviytymistä edistäviä keinoja olisi tärkeää saada lisää työskentelyyn. Oleellista olisi tietää, miten lasta voidaan tukea väkivaltakriisissä, minkälaiset tekijät lieventävät tai helpottavat lapsen kohtaamia tilanteita. Hyödyllistä olisi myös saada selville, minkälaisia keinoja lapsella itsellään on käytössä tilanteista selviämiseen. (Saunders, Debonair, Epstein & Keep 1995, Forsbergin 2002, 23–24 mukaan.)

Katarina Groop (2021) tarkastelee artikkelissaan lastensuojelun sijaishuollosta aikuistuneiden kokemuksia merkittävistä elämänkulun käännekohdista. Artikkelin aineisto on kerätty sijaishuollosta aikuistuneille järjestetyistä fokusryhmätyöpajoista (n=20), teemahaastatteluista (n=3) sekä kirjoitetuista tarinoista (n=3). Elämänkulun käännekohdiksi tulosten perusteella nousivat huostaanotto ja sijaishuolto-aika, siirtymä itsenäiseen elämään, omillaan eläminen sekä oman perheen perustaminen. Sijaishuollon aikana merkittävänä pidettiin suhdetta luotettavaan aikuiseen ja tärkeäksi koettiin mahdollisuus ehjän eletyn elämän tarinan rakentamiseen. Aineistosta nousi esille, että osa sijoitetuista koki, että sijoituksen syyt olivat jääneet epäselviksi, josta aiheutui itesyytöksiä sekä epätietoisuutta. Tulosten mukaan sijoitetut kokivat, että usein keskityttiin vain ongelmiin ja epäkohtiin sen sijaan eikä nähty nuoren oireilevan traumataustansa vuoksi. Voimavarojen ja positiivisten piirteiden esille tuomista olisi kaivattu enemmän. (Groop 2021.)

Enroos, Heino, Helavirta, Laakso & Pösi (2017) tarkastelevat artikkelissaan millainen huostaanotto päätöksen jälkeinen vuosi on lasten elettyinä kokemuksena. Artikkelin pohjana on käytetty jo aiemmin tehtyjä analyyseja kahdessa kunnassa tehdyistä huostaanotoista vuonna 2013. Enroos ym. (2017) kuvaavat, että sijaishuoltopaikkaan tultaessa merkityksellistä on turvallisuuden tunteen luo-

minen lapselle. Tärkeänä nähdään tässä hetkessä eläminen ja lapsen tarpeisiin vastaaminen. Sijais-huoltopaikassa lapsen kohtaamiseen kuitenkin vaikuttavat myös lapsen ja sijaishuoltopaikan menneisyys ja tulevaisuus. Vaikka huostaanotto ja sijaishuoltopaikkaan tulo ovat lapsen kannalta välttämättömiä, ne voivat olla lapselle kuormittavia tai jopa traumatisoivia kokemuksia. Merkityksellisenä nähdään, että lapsen huostassa vietettyä aikaa ja sijoituksen kestoa tarkastellaan osana lapsen lapsuutta. Lapsella on oikeus vakaaseen, lasten oikeudet ja tarpeet täyttävään elämään huostassa ollessa. (Enroos ym. 2017.)

3.2 Näkökulmia työskentelyyn lasten kanssa, jotka ovat kohdanneet trauman

Gil (2009, 17–18) nostaa esille integroivan lähestymistavan tarpeellisuuden työskentelyssä. Lähestymistapa korostuu varsinkin niiden lasten kanssa, jotka ovat traumatisoituneita tai joilla on taustaa kaltoinkohtelusta. Usein erityisesti ne lapset, jotka ovat kokeneet seksuaalista kaltoinkohtelua, eivät ole kovin suostuvaisia käsittelemään kokemuksiaan. Teoksessa käsitellään muun muassa oleellisia näkökulmia, joita liittyy hyväksikäytettyjen lasten kanssa työskentelyyn. Kuvailtaan, että heidän vuorovaikutuksensa voi olla monimutkaista ja työskentelyyn voi liittyä traumaan liittyviä toimintoja. (Gil 2009, 17–18.)

Gil (2009, 20–21) kuvailee, että yksilön kokiessa traumaattisia tapahtumia, vaikutukset voivat olla pitkäkestoisia. Joskus traumat voivat ilmetä käytösmaalleina, jotka voidaan liittää traumaperäiseen stressihäiriöön, vaikkei yksilöä olisikaan diagnosoitu. Traumatisoituneiden henkilöiden välillä on vaihtelevuutta, millainen traumaattisen kokemuksen tyyppi ja taso on, kuten myös trauman lyhyt- ja pitkäaikaisessa hallinnassa. Gil (2009) nostaa esille Terrin (1991) näkemyksen siitä, että hän erottelee yksittäisen tapahtuman traumat omaan kategoriaan ja puolestaan krooniset traumat omaansa. Todetaan, että traumaattisilla tapahtumilla on selkeitä eroja. Esimerkiksi hurrikaanit ja muut luonnonkatastrofit, maanjäristykset, auto-onnettomuudet, terroriteot sekä väkivaltaisuuudet vieraiden välillä, esimerkiksi tuntemattoman raiskaus, tuttujien tai perheenjäsenten välinen raiskaus. (Gil 2009, 20–21.)

Lasten kaltoinkohtelua voi olla seksuaalinen hyväksikäyttö, mutta myös muu fyysinen kaltoinkohtelu, laiminlyönti tai muu vaarantaminen sekä henkinen kaltoinkohtelu. Siinä missä seksuaalinen hyväksikäyttö aiheuttaa traumaa, voi myös henkinen kaltoinkohtelu haastaa lapsen kehitystä. Lyhytaikainen kaltoinkohtelu voi aiheuttaa pitkäaikaisia ja intensiivisiä seurauksia. (Gil 2009, 20–21.)

Yksilöiden välillä on eroja, kuinka traumaattisista tapahtumista toivutaan. Traumaattisesta tapahtumasta voi palautua tavalliseen toimintakykyynsä nopeasti, kun taas toinen voi kärsiä lopun elämää ongelmista trauman vuoksi. Kaltoinkohtelun uhriksi joutuvia lapsia tulisi arvioida hyvin yksilöllisesti ja tapauskohtaisesti, jotta lapsen tarpeet tunnistettaisiin parhaiten. (Gil 2009, 21.)

Joskus lapsella voi olla pitkä tausta hyväksikäytön uhriksi joutumisesta, mutta lapsi omaa piirteitä, joiden avulla hänen ympärillään muille ihmisille herää myönteisiä ja hoivaavia reaktioita. Tällöin lapsella on mahdollisuus luoda kestäviä ihmissuhteita, joista kuvailtaan voivan olla apua tervehtymisessä. Toinen näkökulma puolestaan on lapsi, jolla voi olla samankaltaisia kokemuksia elämässään hyväksikäytön uhriksi joutumisesta tai jopa hieman lievempiä, mutta se herättää puolestaan kieltei-

siä tuntemuksia ympärillä olevissa ihmisissä. Tällöin lapsella voi olla vaikeuksia luoda kestäviä ihmisuhteita tai ylipäänsä luottaa toisiin ihmisiin. Näkökulmien avulla päästään siihen, että lapsen henkilökohtaisilla resursseilla on vaikutusta siihen, kuinka vaikeuksista selviydytään. Heidän toipumisprosessinsa usein ovat myös myönteisemmät, kuin niiden, joilla ei ole tarvittavia resursseja. (Gil 2009, 21.)

Kuvaillaan, että lapsilla on kaksi perustarvetta, joiden kuvaillaan ohjaavan heidän käytöstään. Perustarpeiksi esitellään tarve hallita omia vaikeita kokemuksia ja näin ollen palauttaa kontrollin tunne. Toiseksi tarpeeksi nostetaan esille tarve vältellä vaikeita kokemuksia ja näin ollen välttää osallistumatta terapeuttiseen työskentelyyn. Omien vaikeiden kokemusten hallinta ja kontrolli voidaan käsitellä esimerkiksi siten, että lapsi ei halua puhua tapahtuneista mutta kykenee symbolisen leikin kautta jäsentämään ja käymään läpi tapahtunutta. Leikin avulla lapsi altistaa itsensä uudelleen pelottaville tunteille ja tilanteelle, josta tilanne on saanut alun perin alkunsa. Leikin avulla lapsi saattaa tunnistaa omia pelon tunteitaan ja samaan aikaan koota itselleen sisäisiä resursseja, minkä avulla lapsi pystyy käsittelemään kokemaansa ja päästä eteenpäin. (Gil 2009, 23.)

Toinen keino on vältellä vaikeita kokemuksia. Välttely voi tapahtua esimerkiksi kieltäytymällä ajattelemasta tapahtunutta tai olla puhumatta siitä. Lapsi saattaa myös vältellä arjessaan asioita, jotka muistuttavat tapahtuneesta tai vältellä vuorovaikutusta muiden kanssa. Mahdollista on myös vältellä erilaisia materiaaleja, jotka saattavat muistuttaa vaikeista kokemuksista. (Gil 2009, 24.)

Lapsen todetessa haluavansa unohtaa kokemansa, korostetaan työntekijän olevan samaa mieltä. Työskentelyssä on kuitenkin syytä huomioida, että tukahduttaminen voi saada aikaan ”paineekattilavaikutuksen”. Tällä tarkoitetaan sitä, että tunteet voivat myöhemmin purkautua yhtä voimakkaana, tuoden uudelleen pintaan kaikki tunteet ja haavoittuvuuden. (Gil 2009, 24.)

Whitt-Woosleyn, Sprangin ja Roysen (2018) tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, ovatko lastensuojelun työntekijät kykeneväisiä seulomaan trauman määrää sekä onko heidän kyvyissään selviä eroja, kuinka trauman syitä pystytään seulomaan. Tutkimus tähtäsi kuvailemaan traumakokemuksia, jotta voitaisiin tutkia tarkemmin traumaattista stressiä mitä on havaittu lastensuojelun lapsissa. Tutkimus tehtiin kuvaus- ja korrelaatioanalyysin avulla, jossa oli 131 lasta. Tutkimuksessa todetaan, että lasten kaltoinkohtelun vaikutukset näkyvät eri tutkimuksissa kasvavissa määrin, jotka kasvattavat trauman määrää. (Whitt-Woosley ym. 2018.)

Tutkimuksessa lisäksi kuvaillaan, että lastensuojelun lapset ovat ryhmä, joilla on riski altistua traumaattiselle stressille ja mielenterveyshäiriöille (Whitt-Woosley ym. 2018). Scott, Smith, & Ellis, 2010, Whitt-Woosley ym. 2018 mukaan, nostavat esille, että lapsuudessa koettu kaltoinkohtelu voi johtaa kymmenkertaiseen riskiin posttraumaattiseen stressiin, ahdistukseen, muihin mielialahäiriöihin sekä päihdeongelmiin. Lisätään, että lyhyt aikainenkin lapsen kaltoinkohtelu voi aiheuttaa korkean riskin mielialahäiriöihin ja posttraumaattiseen stressiin. Tämän takia on tarpeen tehdä yleistä mielenterveysseulontaa lastensuojelun lapsien keskuudessa. Trauma voi aiheuttaa pitkäaikaisia vaikutuksia, mikä tukee seulonnan ja arvioinnin tarvetta lastensuojeluprosessin aikana. Seulonnan ja arvioinnin avulla pystytään tunnistamaan tuen tarpeita ja näin ollen tukemaan toipumisessa. Traumojen seulominen tapahtuu hiljalleen lapsen ollessa lastensuojelussa. (Whitt-Woosley ym. 2018.)

4 TYÖNTEKIJÄN HYVINVOINTI JA ITSEHOITO

Kokonaisvaltainen työhyvinvointi koostuu fyysisestä, psyykkisestä, sosiaalisesta ja henkisestä hyvinvoinnista. Kaikki osa-alueet vaikuttavat toisiinsa, joten työhyvinvointia tulee tarkastella laaja-alaisesti. Työhyvinvoinnin osalta esimerkiksi psyykkisesti stressaava työ heijastuu helposti fyysisen terveyden sairastumiseen. Työhyvinvointiin vaikuttavat kokonaisvaltaisesti työpaikan, työteon ja työyhteisön lisäksi työntekijät omat elintavat ja terveydentilanne sekä muu elämäntilanne, esimerkiksi perhe ja elämänasenne. (Virolainen 2012, 11–12.)

Psyykkiseen työhyvinvointiin vaikuttavat työn stressaavuus, työpaineet sekä työilmapiiri ja hyvinvointia voidaan edistää tukemalla työyhteisöä, tasapuolisella työnjaolla sekä huolehtimalla riittävästä työn, vapaa-ajan ja levon tasapainosta. Ihmiselle tunteet ja niiden ilmaisu ovat luonnollisia asioita ja tämä pitäisi huomioida myös työpaikalla. Työyhteisön tulisi tukea työntekijöitä kertomaan vapaasti tuntemuksistaan sekä ilmaisemaan mielipiteensä. Tunteiden tukahduttaminen aiheuttaa ahdistuneisuutta ja työpahoinvointia. (Virolainen 2012, 18–19.)

Lastensuojelun työntekijät altistuvat useille traumaattisille tapahtumille työskennellessään lasten ja perheiden kanssa. Sijaistraumatisoitumista voidaan estää traumatietoisella itsehoidolla. Traumatietoinen itsehoito käsittää työntekijän henkilökohtaiset itsehoitomenetelmät sekä työhön liittyvät käytännöt tai toimintatavat. Työntekijän tulee huolehtia omasta psyykkisestä ja fyysisestä terveydestään. Keskeistä on henkilökohtaisen ja työperäisen stressin hallinta sekä tietoisuus omista tunnekokemuksista. Traumatietoista itsehoitoa on lisäksi kouluttautuminen sijaistraumatisoitumisesta, työnantajan tarjoama keskustelutuki sekä omien työperäisten traumojen käsittely. Työntekijällä on tärkeää olla stressinhallintakeinoja, kuten liikunta, työhön liittyvien tavoitteiden tulee olla saavutettavissa olevia ja lisäksi merkitystä on suunnitelman laatimisella työ- ja yksityiselämän tasapainottamiseksi. Traumatietoinen itsehoito suojaa työuupumuksen kehittymiseltä sekä lisää myötätunnon tyytyväisyyttä. (Salloum, Kondrat, Johnco & Olson 2015.)

Dunkerley, Akin, Brookin ja Brunsin (2021) tekemässä tutkimuksessa tarkasteltiin traumaattiseen arviointiin ja tapaussuunniteluun perustuvan lähestymistavan käyttöönottoa lastensuojelun työntekijöiden näkökulmasta. Kyseessä on laadullinen tutkimus, jossa tiedonkeruumenetelmänä oli käytetty osittain strukturoituja haastatteluja, jotka toteutettiin 34 lastensuojelun työntekijälle. Tutkimuksen tavoitteena oli saada lisätietoa siitä, kuinka henkilöstön valinta, koulutus ja valmennus joko helpottavat tai vaikeuttavat uuden lähestymistavan käyttöönottoa. Tulosten perusteella voidaan todeta, että lastensuojelutyöntekijät pitävät tärkeänä koulutukseen ja valmennukseen liittyviä pätevyksiä ja erityisesti vuorovaikutteiset ja käytännönläheiset koulutukset auttoivat työntekijöitä oppimaan uutta. (Dunkerley ym. 2021.)

Dunkerleyn ym. (2021) tutkimustulosten perusteella lastensuojelutyöntekijät ovat ensisijaisen tärkeässä roolissa sekä nuorten traumaattisten kokemusten seulonnassa että työskentelyssä ja kohtaamisessa traumatisoituneiden nuorten kanssa. Henkilöstön riittävä ammattitaito ja koulutus koetaan työntekijöiden näkökulmasta oleellisina asiana traumatisoituneiden nuorten kanssa työskennellessä. Whitt-Woosley ym. (2018) lisäksi totesivat, että traumojen seulominen tapahtuu hiljalleen lapsen ollessa lastensuojelussa.

5 KEHITTÄMISTYÖN TARKOITUS JA TAVOITE

Kehittämistyön tarkoituksena on selvittää, mitä erityistä traumatisoituneen nuoren kanssa työskentelyssä nousee esille työntekijän näkökulmasta. Tavoitteena on lisätä ja yhtenäistää työyhteisön ammatillista osaamista traumatisoituneiden nuorten kanssa työskentelyssä. Lisäksi tavoitteena on selvittää työntekijöiden koulutustarvetta traumatietoiseen työskentelyyn liittyen.

6 KEHITTÄMISTYÖN TOTEUTUS

6.1 Työpajatyöskentelyn suunnittelu

Kehittämistyö toteutettiin konstruktivistisen mallin mukaan, jossa yhdistyy niin lineaarisuus kuin syklisyys, eli spiraalimalli. Lineaarisuus ja syklisyys näyttäytyvät prosessin eri vaiheissa. Konstruktivistiseen mallin kulmakivinä ovat osallisuus sekä yhdessä toiminen ja siitä oppiminen. Menetelmä tulee tuntee sekä olla jatkuvasti reflektiossa prosessin aikana. (Salonen, Eloranta, Hautala & Kinos 2017, 53.)

Kehittämistyömme aiheeseen sopii konstruktivistinen malli, sillä työskentelimme yhdessä toimeksiantajan työntekijöiden kanssa. Lisäksi suunnittelimme kehittämistyötä toimeksiantajan kanssa yhdessä alusta asti. Prosessin aikana olimme vuorovaikutuksessa toistemme kanssa, jolloin pystyimme huomioimaan erilaiset ajatukset ja näkökulmat. (Salonen ym. 2017, 53.)

Kehittämistyö alkaa tarpeiden tunnistamisella. Tapasimme toimeksiantajan kanssa, jolloin keskustelun kautta saimme yhteisen ymmärryksen siitä, mitä halutaan kehittää ja miten työtä tullaan rajamaan. Toisena vaiheena on ideointi, eli miten toivottuun tulokseen päästään. (Salonen ym. 2017, 58.) Salonen ym. (2017, 58) toteaa, että osallisuuden mahdollisuus usein lisää yksilön motivaatiota kehittämiseen, kun heidän ajatuksensa on otettuna huomioon. Toimeksiantaja nosti esille saman näkökulman ja kehittämistyö toteutettiin yhteistyössä Palokan nuorisokodin työyhteisön kanssa.

Kolmas vaihe on itse suunnitteluvaihe. Suunnitteluvaiheen idea on tarkentaa näkökulmia siitä, miten työ tullaan toteuttamaan ja minkälaisia tuloksia kehittämistyöllä on tarkoitus tavoitella. Tässä vaiheessa tulisi huomioida onko kehittämistarve tärkeä esimerkiksi asiakkaiden kannalta eli tässä tapauksessa työyhteisön kannalta. (Salonen ym. 2017, 60.) Suunnittelun aikana olimme yhteydessä Palokan nuorisokodin johtajaan sekä pidimme yhteisen palaverin, jotta saimme erilaisia näkökulmia aiheeseen liittyen. Suunnitteluvaiheessa huomioidaan, ettei käytännön työskentelyvaihetta voi suunnitella tarkasti etukäteen. Työtä toteuttaessa voi tulla eteen asioita, joita ei voi ennakoida. Kehittämistoiminnassa on tärkeää, että työskentely on suunniteltu huolellisesti, mutta varautua myös muuttuviin tilanteisiin. (Salonen ym. 2017, 60.)

Suunnitelmana oli järjestää työpaja Palokan nuorisokodin henkilökunnalle nuorisokodin kehittämispäivän yhteydessä. Menetelmiä valitessamme halusimme käyttää osallistavaa menetelmää, jossa työryhmä pääsisi keskustelemaan ja tuomaan omia näkemyksiään esille. Työpajatyöskentelyn työkaluksi valikoitui Learning Cafe eli oppimiskahvila, joka on tapa oppia ja ideoida. Menetelmä perustuu keskusteluun, omien näkemysten selittämiseen ja yhteisen ymmärryksen löytämiseen. Prosessina oppimiskahvila-menetelmä on yksinkertainen ja siinä keskitytään teemojen ratkaisemiseen ryhmässä. (Innokylä 2023.) Lähetimme elokuussa työryhmälle Teamsin välityksellä infoviestin, jossa kerroimme ketä ja mistä olemme sekä mikä on kehittämistyömme aihe (LIITE 1). Kerroimme, että kehittämistyömme on osa Palokan nuorisokodin omaa kehittämispäivää 22.9.2023. Yksikön johtaja tiedotti työyhteisöä myöhemmin kehittämispäivän tarkemmasta aikataulusta ja sisällöstä.

Pajatyöskentelyn aluksi suunnittelimme etsittelevämme itsemme, kehittämistyön aiheen sekä työskentelytavan. Rakensimme rungon toiminnan kulusta sekä vaiheista ja laadimme neljä teemaa ryhmätyöskentelyä varten. Suunnittelimme oppimiskahvilaa varten seuraavat teemat ja apukysymykset: 1. Traumatietoisuus; trauman tunnistaminen ja miten trauma ilmenee, 2. Lapsen ja perheen kanssa työskentely; trauman vaikutus omaohjaaja suhteen rakentumiseen, 3. Henkilökunnan traumaosaaaminen; oletko saanut traumakoulutusta? Minkälaisiin tilanteisiin koet tarvitsevasi tukea? ja 4. Työskentelyn vaikutuksen työssä jaksamiseen ja itsehoito; Stressinhallinta? Sijaistraumatisoituminen? Tunnekokemukset? Teemat valikoituivat ideointivaiheessa esille tulleista aiheista yksikön johtajan kanssa keskustellessa ja lisäksi teemat pohjautuvat kehittämistyömme teoriaosuuteen.

Ryhmätyöskentelyä varten suunnittelimme jakavamme osallistujat neljään ryhmään käyttämällä perinteistä jakoa yhdestä neljään. Koimme tämän toimivaksi ja nopeaksi tavaksi. Oppimiskahvila-menetelmässä jokaiselle ryhmälle valitaan puheenjohtaja, joka pysyy omassa pöydässään koko ajan ja ohjeistaa keskustelua niin, että jokainen pääsee kertomaan omat näkemyksensä (Innokylä 2023). Puheenjohtajiksi päädyimme pyytämään vapaaehtoisia, mutta mikäli vapaaehtoisia ei nopeasti löytäisi, toinen meistä valitsisi puheenjohtajat.

Työpajatyöskentelyn avulla oli tarkoitus selvittää työyhteisön näkemyksiä traumatisoituneiden nuorten kanssa työskentelystä lastensuojelussa, kartoittaa heidän osaamistaan ja traumatietouttaan, selvittää traumatisoituneiden kanssa työskentelyn vaikutuksia omaan työssäjaksamiseen sekä mahdollisia koulutustarpeita. Lopuksi kävisimme yhteisesti keskustellen läpi ryhmätyöskentelyn tuotokset, keskustelisimme esille tulleista ajatuksista sekä pyytäisimme palautetta järjestämästämme toiminnasta. Haluaisimme saada tietoa siitä, että onko työyhteisö saanut aiheeseen uusia näkökulmia ja ovatko he kokeneet työpajan hyödyllisenä.

Oppimiskahvila-menetelmä ei vaatinut paljoakaan etukäteisvalmisteluja. Työpajatyöskentelyä varten hankimme kartonkia, tusseja sekä Post it-lappuja. Nuorisokodin kehittämispäivän ohjelma alkaisi meidän kehittämistyön osuudellamme. Palautetta ja arviointia varten varasimme paperia ja kyniä sekä pohdimme valmiiksi kysymyksiä. Päätimme, että voimme tilanteen mukaan pyytää palautetta myös suullisesti loppukeskustelun aikana.

6.2 Työpajatyöskentelyn toteutus

Toteutusvaihe on heti suunnitelmavaiheen jälkeen, jolloin suunnitelma on hyväksytty myös toimeksiantajalla ja tutkimuslupa on haettu ja saatu. Toteutusvaiheessa on oleellista edetä suunnitelman mukaan ja muuttuviin tilanteisiin reagoidaan asiaan kuuluvalla tavalla, jolloin suunnitelma tarkentuu matkan varrella. Toteutuksen aikana tehdään muistiinpanoja, joihin palataan myöhemmin arviointivaiheessa. (Salonen ym. 2017, 62.)

Järjestimme työpajan Palokan nuorisokodin työyhteisölle 22.9.2023 Jyväskylän Ladun majalla osana heidän kehittämispäiväänsä. Osallistujia oli yhteensä 18. Osallistujissa oli vakituisia työntekijöitä, pitkäaikaisia sijaisia sekä yksikön johtaja.

Työpajan alkuun kerroimme, keitä olemme, missä opiskelemme ja missä vaiheessa opintomme ovat. Alustimme toimintaa kertomalla lyhyesti mitä pyrimme saavuttamaan työpajalla ja kysyimme, onko

osallistujilla ajatuksia aiheeseen liittyen. Kerroimme, että jakaudumme pian pienryhmiin ja mitä ryhmissä on tarkoitus tehdä.

Aloitimme valitsemalla puheenjohtajat, johon ilmoittautui neljä vapaaehtoista. Loput osallistujista jaettiin neljään pienryhmään ja pyysimme jakoa ykkösestä neljään. Ryhmiksi muodostui kaksi neljän hengen ryhmää ja kaksi viiden hengen ryhmää. Ryhmillä oli käytössä Post it -lappuja sekä tusseja ja mustekyniä. Ohjasimme ryhmiä koostamaan ajatuksia kartongeilla näkyvien teemojen mukaan Post it -lappujen avulla.

Painotimme osallistujille, että emme hae tiettyjä vastauksia, vaan työskentelyn tarkoituksena on tuoda esille työryhmän omia ajatuksia ja kokemuksia teemoihin liittyen. Kerroimme, että työskentelyyn käytettäisiin aikaa noin 15 minuuttia yhtä teemaa kohden. Ajankulusta kerroimme työskentelyn lomassa. Kaikkien teemojen ollessa käsitelty, tuotokset purettiin niin että yksi pienryhmä kerrallaan esitteli omansa. Raportissa avaamme käsitellyt teemat ja pienryhmien tuotokset.

6.2.1 Traumatietoisuus: Trauman tunnistaminen ja miten trauma ilmenee?

Pienryhmä nosti esille, että trauma ei välttämättä näy mitenkään tai traumamuistot voi laukaista tietty ympäristö. Monissa tapauksissa turvallinen ympäristö voi myös jonkin ajan kuluttua vaikuttaa trauman näyttäytymiseen. Trauma voi näyttäytyä esimerkiksi ahdistuksena, rajattomuutena, dissosiaationa, aggressiivisuutena sekä vetäytymisenä. Kuvailaan, että päivisin nuoren käytös ja toiminta voi olla niin sanotusti normaalimpaa, mutta muuttua iltaisin.

Oireet voivat olla psykosomaattisia, jolloin ne näyttäytyvät kehollisesti kipuina, yliseksuaalisuus voi näyttäytyä hyväksikäytettyjen nuorten kohdalla esimerkiksi puheessa ja käytöksessä. Oireita voivat olla lisäksi rajattomuus, arvottomuuden kokeminen, persoonallisuushäiriöt, päihteiden käyttö sekä tunteettomuus.

Työntekijät ovat kokeneet hieman vaikeana trauman tunnistamisen näkökulman. Kuvailaan, että tietyllä tapaa trauman voi tunnistaa, kun näkee kuvailtuja oireita. Aiheeseen liittyen korostettiin, että taustojen selvittäminen voi nostaa esille asioita mitkä selittävät käytöstä. Haasteena voi olla myös tunnistaa onko kyseessä trauma vai esimerkiksi autismikirjon häiriö vai molempia. Työntekijöillä tulisi olla taitoa, jotta voitaisiin paremmin tunnistaa näitä asioita.

Oireiksi nousi esille lisäksi puhumattomuus, pakko-oireet, itsetuhoisuus sekä stressitilassa suorittaminen. Pienryhmän kuvailemana nuorella voi olla tuntosarvet ylhäällä, jolloin nuori on koko ajan herkillä toisten tunteista. Tällöin taustalla voi olla, että nuori on oppinut elämään varpaillaan.

Arjen työssä trauman tunnistamista helpottaa kiireettömyys sekä aika. Ajan myötä traumaoireet voivat hiljalleen nousta esille. Työskentelystä nousi esille lisäksi traumatasa. Nuoren tilanteesta voi tulla esille tapahtumia, jotka tuntuvat itselle mitättömältä mutta toiselle se on vaikuttanut trauman syntyyn. Tärkeänä pidetään yhteistyötä muiden tahojen, esimerkiksi nuorisopsykiatrian kanssa. Tiedonsiirron avulla nuoren kanssa tehtävää työtä voidaan jossain tapauksissa helpottaa, jos nuoren taustoista on jotain tietoa.

6.2.2 Työskentely nuoren ja perheen kanssa: Trauman vaikutus omaohjaajasuhteen rakentumiseen?

Teemaan liittyen tuotiin esille, että sukupuoli ja ikä vaikuttavat työskentelyyn. Joskus nuori ei halua työskennellä mies- tai naisohjaajan kanssa tai tietyn ikäisen ohjaajan kanssa. Joskus traumat voiva nousta esille vasta sijoituksen loppuvaiheessa.

Pienryhmä nosti esille termin transferenssi. Nuori, joka on kokenut traumaa, voi provosoitua tietyistä ilmeistä ja eleistä, mikäli ne muistuttavat jostain toisesta ihmisestä. Jos esimerkiksi omaohjaaja muistuttaa jotain toista, olisiko tällöin syytä vaihtaa omaohjaajaa. Transferenssilla tarkoitetaan vuorovaikutustilanteessa tapahtuvaa tiedostamatonta tunteiden siirtoa toiseen henkilöön. Mikäli yksilöllä on traumaattisia kokemuksia esimerkiksi lapsuudesta tai jonkin muun tapahtuman kautta, saattaa ammattilainen muistuttaa yksilöä henkilöstä, josta muistuu mieleen ikävät muistot ja tunteet. Transferenssin tunteet voi herättää pelkästään äänensävy tai jokin pieni ele, jonka ammattilainen tekee. Näissä tilanteissa ammattilaisen on tärkeää toimia oman ammatillisen roolinsa kautta ja antaa yksilölle tilaa työstää tunteitaan. Transferenssi voi näyttäytyä myös positiivisena, jolloin yksilö kokee ammattilaisen pelastajanaan ja näin ollen tukeutuu tähän vahvasti. Tällöin yksilö asettaa suuret odotukset auttajaansa. (Kuhanen & Kanerva 2017, 160–161.)

Aika nousi esille oleellisena asiana. Lyhyiden sijoituksen aikana ei välttämättä ehditä luoda luottamuksellista suhdetta, esimerkiksi nostettu kolmen kuukauden tai kuuden kuukauden sijoitukset. On myös mahdollista, että nuori takertuukin parissa päivässä omaohjaajaan. Joskus nuori ei välttämättä halua edes muodostaa omaohjaajaan luottamuksellista suhdetta. Kyseisissä tilanteissa täytyy miettiä, kuinka toimitaan. Jollekin taas omaohjaajasuhde voi olla merkityksellinen, jossa pienetkin asiat vaikuttavat.

Perheiden kanssa tehtävästä työstä nostettiin esille, että joskus vanhemmille saattaa olla mieluista, että nuorella on läheinen suhde omaohjaajaan, mutta jossain tapauksissa se voi olla vanhemmille vaikeaa. Sijoituspäätös yleisesti saattaa olla vanhemmille traumaattinen, jolloin suhteen rakentaminen vie aikaa. Sijoituksen aikana olisi tärkeää järjestää säännöllisesti aikaa perheelle perhetapaamisten muodossa, jotta olisi aikaa käydä asioita läpi.

Oleellisena asiana vaikuttaa myös se, että omaohjaajalla voi olla kuormittumista ja omat traumat voivat vaikuttaa työskentelyyn, mikäli nuori on tukeutunut vahvasti omaohjaajaan ja kertonut kokemuksistaan. Omaohjaaja ei välttämättä kuitenkaan ole aina se, johon nuori tukeutuu. Pienryhmä korosti, ettei kenenkään terapeutiksi tule ryhtyä, vaikka siihen olisikin koulutusta. Tarkoituksena on ohjata nuoria puhumaan asioista muualle.

Keskustelussa nousi esille, että jossain tilanteessa voi olla vaikeaa, ettei lähdetä rönnyilemään työskentelyn aikana. Ohjaajat muodostavat eri tavoin suhteita nuoreen, jolloin ammatillisuutta on se, että pystyy tunnistamaan omia tunteita ja reaktioita. Joidenkin kohdalla vaatii enemmän pohtimista ja työryhmän sisällä tilanteen läpikäymistä.

Ajatuksia heräsi myös erilaisista rooleista. Oman innostuksen lomassa tulisi osata toimia niin, ettei omasta työnkuvasta poikettaisi. Kyse on myös persoonasta ja välillä sattuu virheitä arjen keskellä esimerkiksi jonkun lauseen muodossa, mutta ne ovat inhimillisiä. Tärkeää on tiedostaa omat rajansa ja se, ettei ohjaaja ole esimerkiksi terapeutti.

Jokaisella ohjaajalla on omat keinot ja tavat rakentaa suhdetta ohjattavaan. Jokaiseen nuoreen toimii eri keinot. Nuori voi kokea yhden omaohjaajista suosikkina mutta toisesta ei pidä lainkaan. Kolmannella nuorella ei välttämättä ole mitään mielipidettä. Ohjaajan täytyy hyväksyä, että se on vahvuus. Esille nousi myös oma ammatti-identiteetti, jos ohjaaja esimerkiksi loukkaantuu siitä, että nuori ei pidä hänestä. Todettiin myös, että joskus nuorta on hyvä altistaa hoitamaan asioita sellaisen ohjaajan kanssa, kenestä nuori ei välttämättä pidä. Pahimmassa tapauksessa tämä voi laukaista nuoressa jotain, mutta tällöin työskentelyyn saadaan mukaan ehkä sellaista, mikä ei ole ollut aiemmin tiedossa. Omalla persoonalla työskentely antaa työhön paljon hyvää mutta täytyy olla tarkka, ettei se mene liian henkilökohtaiseksi. Oleellista on huomioida laitoksen säännöt ja mikä kyseisen nuorisokodin tehtävä on.

6.2.3 Henkilökunnan traumaosaaminen: Oletko saanut traumakoulutusta? Minkälaisiin tilanteisiin koet tarvitsevasi tukea?

Pienryhmätyöskentelyssä kävi ilmi, ettei työyhteisöstä juuri kukaan ollut saanut pidempää traumakoulutusta. Ryhmät nostivat esille sosionomin ja kuntoutuksen ohjaajan opintoihin sisältyneen jonkin verran opintoja traumoihin liittyen, mutta melko vähäisesti. Aihetta on myös sivuttu muissa koulutuksissa. Yksikön johtaja sekä yksi ohjaajista on käynyt traumaterapeutti Salli Saaren koulutuksia trauman vaiheisiin liittyen. Lisäksi yksikön johtaja on käynyt väkivaltatyön koulutuksen, jossa myös sivuttu trauma-aiheita.

Työyhteisö koki tehtäväkseen traumojen tunnistamisen sekä turvallisen ympäristön luomisen, jolloin nuori voi halutessaan tuoda traumaansa ilmi. Traumaosaamista on sen myös tiedostaminen, ettei työyhteisö välttämättä koko sijoituksen aikana saa selville nuoren traumaa. Nuori ei välttämättä tiedä itsekään olevansa traumatisoitunut tai syytä traumatisoitumiselle eikä asioista puhumiseen saa painostaa. Kertomisen tulee lähteä nuoresta itsestään.

Pienryhmät toivat esille ohjaajien resilienssiä eli palautumista ja joustavuutta sekä traumaosaamisen tukevan omaa työssäjaksamista. Trogenin (2020, osa 3) mukaan aikuisen tulisi olla niin vahva, että pystyy hetkellisesti kannattelemaan omien tunteiden lisäksi myös nuoren tunteita ja tämä vaatii aikuiselta resilienssiä, jota voi vahvistaa harjoittelemalla omaa itsetuntemusta sekä tietoisuustaitoja. Tärkeäksi työyhteisö koki sen, ettei asioita tarvitse kestää tai kohdata yksin, vaan tilanteisiin voi pyytää toisen ohjaajan mukaan ja asioita voidaan purkaa työryhmän kesken. Palvelukentän tuntemus nostettiin esille eli on tärkeää tietää mistä nuorelle haetaan apua tarvittaessa.

Työyhteisö toi esille tarvetta traumoihin liittyvään koulutukseen. Koulutuksia toivottiin traumasta ilmiönä ja koulutuksen toivottiin olevan toistuvaa, jotta tietoisuus ja osaaminen pysyisi ajan tasalla. Tukea ja koulutusta toivottiin tällä hetkellä erityisesti seksuaalisen hyväksikäytön kertomiseen ja kohtaamiseen liittyen. Yleisesti traumakoulutuksiin oli halukkuutta oman ammattitaidon lisäämiseksi sekä ylläpitämiseksi.

”Olisiko nuori kertonut, jos olisin kysynyt vielä yhden kysymyksen?”

Keskusteluun nousi myös epäonnistumiset ja kuinka ajoittain herää tunteita siitä, että olisiko pitänyt tunnistaa ja nähdä asioita aiemmin tai tajuta mistä esimerkiksi nuoren jokin käytös johtuu. Itse-reflektio ja työyhteisön tuki nähtiin tärkeänä traumatisoituneiden nuorten kanssa työskennellessä.

Epäonnistumisen tunteet herättivät paljon keskustelua ja keskustelun todettiin auttavan tunteiden käsittelyssä.

6.2.4 Työskentelyn vaikutukset työssä jaksamiseen ja itsehoito: Stressinhallinta? Sijaistraumatisoituminen? Tunnekokemukset?

Työskentelyn vaikutukset omaan jaksamiseen nähtiin yksiköllisinä. Tärkeänä koettiin työyhteisön tuki sekä defusing, eli äkillisten, järkyttävien tilanteiden purkukeskustelu sekä debriefing, eli traumaattisten, psyykkisesti kuormittavien tilanteiden jälkipuinti (Suomen Sairaanhoidajat 2023). Tilanteiden purkamisen ja näiden aiheuttaman jännitteen purkamisen koettiin tärkeäksi ihan ”normi arjessa”. Myös työnjaollisilla asioilla ja käytänteillä voidaan vaikuttaa työssäjaksamiseen. Tietoisuus ja tukipalveluista, kuten esimerkiksi työterveyden ja työnohjauksen hyödyntäminen nostettiin esille.

Työntekijän ominaisuuksista nostettiin esille ammatillisuus ja sen jatkuva kehittyminen sekä työkokemus. Suhtautuminen traumatisoitumisen kohtaamiseen usein muuttuu kokemuksen myötä, mutta tässäkin nähtiin yksilöllisiä eroja. Henkilökohtaisella tasolla oman arjen hallinta, esimerkiksi riittävän unen saanti, nousi esille keskusteluissa. Työntekijän olisi hyvä tiedostaa, mikäli jonkin asia vaikuttaa sillä hetkellä työntekoon ja tuoda asioita avoimesti esille. Oma elämäkokemus vaikuttaa myös traumatisoituneiden kanssa työskentelyyn. Mikäli esimerkiksi itsellä on taustalla samankaltaisia traumoja mitä nuoret tuovat esille, ne voivat joko auttaa asioiden käsittelyssä ja niihin suhtautumisessa tai aiheuttaa itsessä negatiivisia tunteita. Esille tuotiin myös oman kuormituksen tunnistamisen tärkeyttä sekä kuormituksen purkamisen keinoja.

Työn vaikutus ”siviiliminään” nousi esille keskusteluissa. Onko esimerkiksi tunneskaala supistunut, kun työssä kohtaa raskaita asioita. Jääkö tietyissä tilanteissa ammatti-identiteetti päälle ja kovettaa itsensä hankalilta asioilta vai osaako työminän erottaa yksityiselämästä.

Huumorin koettiin tukevan työssä jaksamista. Huumori voi auttaa suhtautumaan asioihin eri tavalla ja sen avulla voi suunnata ajatuksia uusille urille. Keskustelua kuitenkin herätti myös se, missä vaiheessa huumori on liikaa ja millaisia riskejä se aiheuttaa, jos esimerkiksi vakavien aiheiden parissa vitsailee nuorten seurassa.

6.3 Työpajatyöskentelyn arviointi

Päätimme työskentelyn yhteiseen keskusteluun ja arviointiin. Kysyimme osallistujilta, millaisia ajatuksia työskentely herätti, mitä mieltä osallistujat olivat aiheesta ja työskentelytavasta. Heidän oli mahdollista antaa palautetta vapaasti. Palaute toiminnasta ja työskentelytavasta oli positiivista. Aihetta kuvailtiin hyväksi, mielenkiintoiseksi ja ajankohtaiseksi. Työyhteisö näki, että pysähtyminen trauma-aiheen pariin oli tarpeellista, sillä aiheesta keskustellaan arjen työssä vähän tai ei ollenkaan. Learning Cafe-menetelmää pidettiin mukavana tapana työskennellä ja erityisesti puheenjohtajamallia pidettiin hyvänä. Eräs puheenjohtajista kommentoi, että olisi ollut toisaalta mukavaa päästä keskustelemaan kaikista aiheista ryhmien kesken.

Kaksi viikkoa kehittämispäivän jälkeen kävimme yksikön johtajan kanssa erillisen arviointikeskustelun Teamsin välityksellä. Kävimme keskustelua siitä, mitä työpajatoiminnassa esille nousseista asi-

oista ja ideoista on tarkoitus viedä käytäntöön ja millä tavalla. Johtajalta saimme paljon kiitosta toiminnan järjestämisestä. Aihe oli jälkeenkäinkin herättänyt keskustelua työyhteisössä. Osallistujat olivat myös antaneet positiivista palautetta johtajalle kehittämispäivän jälkeen. Keskustelussa yksikön johtaja totesi toimintamme olleen vakuuttavaa, rauhallista ja varman oloista sekä hyvin suunniteltua. Hän oli tyytyväinen valitsemiimme teemoihin ja sopivasti haastavaan tehtävänantoon.

Ryhmätyöskentelyssä osallistujat keskustelivat annetuista teemoista eivätkä keskustelut lähteneet juurikaan rönsyilemään. Aika oli riittävä ja osallistujat lähtivät työskentelyyn mielellään mukaan. Johtajan mukaan toimimme koko prosessin ajan itseohjautuvasti ja yhteistyö sujui hyvin, sillä kuuntelimme toimeksiantajan toiveita ja toimimme niiden pohjalta. Hän toi myös esille, että jatkossa kehittämispäiviä tai muita tilaisuuksia järjestettäessä on ehdottomasti hyvä huomioida opiskelijat eikä aina välttämättä tarvitse hankkia ulkopuolisia asiantuntijoita tai konsultteja. Yksikön johtajan mukaan traumatyöskentelyn koulutustarve korostui työpajassa, vaikka käytännön osaamista työyhteisöstä löytyy. Yksikön johtaja on jäänyt pohtimaan, miten esille nousseita asioita voisi viedä käytäntöön ja pyysikin tähän mahdollisia kehitysideoita meiltä.

7 POHDINTA

7.1 Kehittämistyön toteutuksen ja tuotoksen pohdinta

Mielestämme onnistuimme saamaan kattavasti tietoa traumatisoituneiden nuorten kanssa työskentelystä. Traumatiетoinen työskentely perustuu turvallisuuteen ja luottamuksellisuuteen. Asiakkuudet nuorisokodissa voivat joskus olla lyhyitä, joten nuorella ei välttämättä ole tarpeeksi aikaa tutustua työntekijään, jotta voitaisiin luoda turvallinen tila työskentelyyn. Työryhmä koki trauman tunnistamisen ajoittain vaikeaksi, vaikka tunnisti trauman oireita laajasti.

Työyhteisön nostamien asioiden perusteella voidaan todeta, että traumatisoituneiden nuorten kanssa työskentelyssä nousee esille oireita, joita myös Soisalo (2012, 162–167) on nostanut esille lasten eri ikäkausiin liittyvinä traumaoireina. Soisalo (2012, 162–267) kuvaa, että eri ikäkausina näyttäytyvät reaktiot voivat olla kivut, pelkotilat, eroahdistus, hajamielisyyys, sopimaton käytös tai muut mielialan vaihtelut, kostonhalu, mielenkiinnon lopahtaminen tai seksuaalissävytteiset piirteet. Ikävuosiin 12–18 kuvaillaan liittyvän kaikkea edellä mainittua, mutta lisäksi myös työntekijöiden mainitsemia reaktioita, joita on esimerkiksi päihteiden käyttö, väkivaltaisuus, rajattomuus, itsetuhoisuus, ahdistus sekä tunteettomuus.

Ammattilaisilta vaaditaan monipuolista kehityspsykologista ymmärrystä sekä taitoa tunnistaa erilaisia neurokehityshäiriöitä. Dunkerleyn ym. (2021) tutkimustulosten perusteella lastensuojelun työntekijät ovat tärkeässä asemassa traumojen tunnistamisessa ja sekä tutkimuksessa että työpajatyöskentelyssä nousi esille työntekijän kokemus ja riittävä koulutus. Traumojen tunnistamisessa haasteena on myös nuoren taustojen selvittäminen, sillä työntekijöillä ei välttämättä ole nuoresta juurikaan taustatietoa. Whitt-Woosley ym. (2018) mukaan traumojen seulominen tapahtuu hiljalleen lapsen ollessa lastensuojelun asiakkaana sijoituksessa. Vaikka traumojen tunnistaminen on tärkeää, tulee sijoituksen aikana elää hetkessä ja vastata nuoren tarpeisiin. Usein nuori oireilee traumataustansa vuoksi ja työskentelyssä olisi tärkeä kiinnittää huomiota erityisesti nuoren voimavaroihin ja positiivisiin piirteisiin. Traumojen hoitamatta jättäminen saattaa vaikuttaa aikuisuuteen saakka ja altistaa herkemmin muille traumaattisille tilanteille, joten traumaosaaminen lastensuojelun työntekijöillä nähdään tärkeänä.

Omaohjaajan roolissa tärkeänä koettiin luottamuksellisen suhteen luominen. Ajoittain suhteen muodostumiseen saattaa vaikuttaa transferenssi tai nuoren haluttomuus lähteä rakentamaan suhdetta. Omaohjaajan roolissa pysyminen tuo välillä haasteita ja vaarana saattaa olla esimerkiksi terapeuttina työskentely. Lapsi saattaa myös "tarrautua" omaohjaajaan hyvinkin nopeasti, jolloin on hyvä huomioida oma ammatillisuus ja rooli. Suhteen muodostumiseen lapsen kanssa vaikuttavat esimerkiksi ikä, sukupuoli ja persoona. Vanhemmille voi olla vaikeaa, mikäli nuorelle muodostuu hyvä ja läheinen suhde omaohjaajan kanssa. Traumatisoituneen nuoren kanssa työskentelyssä on oleellista ottaa huomioon vanhempien tuki. Vanhemmat nähdään merkityksellisessä roolissa nuoren toipumisen kannalta.

Jatkokehittämisideoita pohtiessa, näkisimme tarpeelliseksi ja mielenkiintoiseksi perehtyä traumatisoituneen nuoren kanssa työskentelyyn, mikäli nuori tiedostamattomasti siirtää tunteitaan kohti ohjaajaa. Aiheeseen olisi tärkeää perehtyä oli kyseessä joko positiivinen tai negatiivinen transferenssi.

Kuinka työskentely etenee tämänkaltaisessa tilanteessa? Minkälaisissa tilanteissa omaohjaajaa vaihdetaan? Onko työntekijöillä osaamista ja kykyä tunnistaa kyseinen tilanne ja selvittää asia? Tulisiko nuori ohjata käsittelemään haitallisia tunteita esimerkiksi terapiaan? Kuinka esimerkiksi nuorisokodintyöntekijät ovat toimineet tämänkaltaisessa tilanteessa?

Tavoitteemme ammatillisen osaamisen lisäämisestä ja yhtenäistämisestä traumatisoituneiden nuorten kanssa työskentelyssä mielestämme toteutuivat, sillä kehittämispäivänä Palokan nuorisokodin henkilökunta pääsi keskustelemaan trauma-aiheista. Joukossa oli sekä kokeneempia, että uudempia työntekijöitä ja tilaisuus toimi mahdollisuutena nostaa ajatuksia esille ja oppia uutta. Valitsemamme teemat pohjautuivat kehittämistyön teoreettiseen viitekehykseen, ja työyhteisö nosti esille paljon samoja aiheita. Työyhteisö nosti esille koulutustarvetta traumaosaamiselle ja heidän mielestään koulutuksen tulisi olla jatkuvaa, jotta ammattitaito pysyisi mahdollisimman hyvänä. Traumakoulutus, aiheesta keskustelu ja osaamisen jakaminen on tärkeää myös uusien työntekijöiden ja vasta valmistuneiden kohdalla.

Opinnäytetyötä suunnitellessa pohdimme aluksi laadullisen tutkimuksen tekemistä ja tiedonkeruuta esimerkiksi webropol-kyselyn avulla. Päädyimme kuitenkin toteuttamaan opinnäytetyön kehittämistyönä, jolloin työyhteisö pääsisi keskustelemaan aiheesta työpajojen avulla ja pysähtymään aiheen äärelle. Toimeksiantaja piti aiheita työyhteisön yhteisenä asiana, mikä tuki osaltaan kehittämistyön toteutusta. Järjestämämme työpajatoiminta toimi myös oppimistilaisuutena ja saadun tiedon pohjalta työyhteisössä voidaan kehittää uusia toimivia toimintatapoja. Olemme tyytyväisiä, että päädyimme kehittämistyöhön.

Kehittämistyö sujui onnistuneesti ja oli toimeksiantajalle merkityksellinen. Asetetut tavoitteet saavutettiin ja toimeksiantaja sai arvokasta tietoa aiheesta, jota voi jatkossa hyödyntää yksikön toiminnan kehittämisessä. Välillisesti myös asiakkaat eli nuoret hyötyvät työstämme, sillä uskomme, että työskentely kehittämispäivän jälkeen on entistäkin traumatietoisempaa.

7.2 Eettisyys ja luotettavuus

Prosessin alussa pohdimme, että tuleeko hyvinvointialueen sisällä kehittämistyönä tehtävään opinnäytetyöhön hakea tutkimuslupaa. Päädyimme hakemaan tutkimuslupaa toimeksiantajan ohjeiden mukaisesti Keski-Suomen hyvinvointialueelta. Saimme Keski-Suomen hyvinvointialueen tutkimusasiantuntijalta vastauksen, että kyseessä on kehittämishanke, joten tutkimuslupaa ei tarvita.

Opinnäytetyöprosessin aikana noudatimme EU:n yleistä tietosuojasetusta sekä Suomen tietosuojalakea. Valmistelimme kehittämistyöhön osallistujille tietosuojailmoituksen, sillä käsitelimme opinnäytetyössä henkilötietoja, joista saattaa käydä ilmi esimerkiksi osallistujien ammatit. Laadimme ohjeistuksen mukaisesti opinnäytetyösopimuksen toimeksiantajan kanssa. Näin pystyimme takaamaan kaikkien osapuolten oikeusturvan. Sopimuksessa sovittiin myös salassa pidettävistä asioista ja henkilötietojen käsittelystä. (Arene ry 2020, 6, 11.)

Päädyimme kehittämistyön lopulliseen näkökulmaan toimeksiantajan kanssa yhteisesti keskustellen. Meillä oli esittää toimeksiantajalle ideoita opinnäytetyölle ja toimeksiantaja esitti omia ajatuksia aiheisiin. Pohdimme, mikä olisi toimeksiantajan näkökulmasta tärkeää tutkia tai kehittää. Päädyimme

valitsemaamme näkökulmaan toimeksiantajan hyväksynnällä ja yhteistyössä opinnäytetyölle tarkentui tarkoitus ja tavoite. Toimeksiantajan toiveiden pohjalta oli selkeää kääntää suunta kohti kehittämistyön opinnäytetyötä.

Koemme aiheen merkitykselliseksi Palokan nuorisokodin työntekijöille ja heidän osaamisellensa. Kehittämistyön myötä työyhteisö pääsi osaksi kehittämistä ja heidän ajatuksensa tulivat kuulluksi. Koimme, että työyhteisön motivaatiota osallistua työskentelyyn lisäsi se, että he pääsivät itse pohtimaan osaamistaan ja osaamistarpeitaan sekä ajatuksiaan traumatyöskentelyyn liittyen. Työyhteisön mukaan ottaminen hyvissä ajoin kehittämistyön aikana tukee sitä, että aihe huomioidaan juuri Palokan nuorisokodin työyhteisön näkökulmasta. Pidämme aihetta hyödyllisenä Palokan nuorisokodissa, sillä nuorisokoti toimii tukena kriisiytyneissä elämäntilanteissa. Työyhteisöltä vaaditaan erityistä osaamista erilaisiin tilanteisiin, joita sinne saapuvilla nuorilla voi olla. Aihetta ei ole Palokassa käsitelty juurikaan aiemmin, joten myös toimeksiantaja korosti aiheen tarpeellisuutta.

Tekijänoikeudet ovat kehittämistyön tekijöillä. Toimeksiantajan käyttöoikeuksista sovittiin yhteistyösopimuksessa. Mikäli yhteistyötaho haluaa julkaista tuloksia, niissä tulee kuitenkin esittää tutkimuksen tekijöiden eli tässä tapauksessa opiskelijoiden nimet. (Arene ry 2020, 6, 12.)

Opinnäytetyöprosessin aikana sitouduimme noudattamaan tieteellisen kirjoittamisen periaatteita ja oikeaoppista lähdeviittaamista. Omalta osaltamme pyrimme tuottamaan mahdollisimman laadukkaan ja luotettavan kehittämistyön. Kehittämistyö käytetään plagiaatintunnistusjärjestelmässä ennen varsinaista palautusta tarkastajille (Arene ry 2020, 7). Kehittämistyötä varten olemme hyödyntäneet luotettavaa ja laadukasta kirjallisuutta. Olemme keskittyneet etsimään ajankohtaisia tutkimuksia aiheesta niin Suomesta kuin myös kansainvälisesti. Luotettavuutta olemme arvioineet vertaisarviointien ja tieteellisyyden perusteella sekä onko tutkimuksen kirjoittaja ollut aiheen tai alan asiantuntija. Noudatimme hyvän tieteellisen käytännön periaatteita koko opinnäytetyöprosessin ajan.

7.3 Ammatillinen kasvu ja itsereflektio

Opinnäytetyöprosessin sekä koulutuksen aikana olemme päässeet kehittämään omaa ammatillisuuttamme sosiaalialan kompetenssien kautta. Opintojen aikana saatuja taitoja on voitu viedä nyt opinnäytetyöprosessin aikana käytäntöön. Opinnäytetyön teko perustui siihen, että toimimme sosiaalialan arvojen sekä eettisten periaatteiden mukaisesti.

Asiakastyötä olemme tehneet toimeksiantajan kanssa opinnäytetyöprosessin alusta asti. Olemme olleet säännöllisesti yhteydessä liittyen aiheen valintaan, sen rajaukseen sekä aikataullisiin asioihin. Prosessin aikana olemme huomioineet toimeksiantajan toiveet ja näkemykset, jotta tavoittemme kehittämistyölle toteutuisi. Kehittämispäivänä olimme vuorovaikutuksessa työyhteisön jäsenien kanssa ja annoimme heille aktiivisen roolin työskentelyssä. Työskentelyä varten kerroimme työpajan säännöt, mitä teemme, kuinka etenemme ja millä aikataululla, annoimme osallistujille myös mahdollisuuden esittää kysymyksiä. Loppuvaiheessa huomioimme osallistujien palautteen ja kiitimme kaikkia osallistumisesta ja tiedon jakamisesta. Yhteistyö toimeksiantajan kanssa oli alusta asti sujuvaa ja saimme palautetta toiminnastamme sekä prosessin aikana että sen päätteeksi.

Sosiaalialan eettinen osaaminen on vahvistunut opinnäytetyöprosessin aikana ja eettisyys onkin kulkenut prosessin läpi isossa roolissa. Eettisyyttä vaaditaan niin ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa

sekä lisäksi kehittämistyön eri työvaiheissa. Eettistä osaamista vaadittiin prosessin aikana huomioimalla toimeksiantajan toiveet aiheelle sekä näkemykset, miten toimeksiantaja haluaa työn toteutuvan. Sosionomilla tulee olla kykyä tarkastella asioita eri näkökulmista ja tehdä eettisesti hyviä valintoja.

Työyhteisön käsittelemien teemojen suhteen olemme toimineet eettisesti ja purkaneet ne sellaisenaan kehittämistyön toteutusta käsittelevään osioon. Tämä on tuonut osaltaan luotettavuutta ja läpinäkyvyyttä kehittämistyöhömme. Kehittämistyömme tarkoituksena oli saada työyhteisön ajatuksia ja osaamista esille. Tarkoituksena ei ollut hakea tiettyjä vastauksia teemoihin liittyen. Yleisesti prosessin aikana olemme olleet lähdekriittisiä ja keränneet opinnäytetyöhömme laadukkaita ja luotettavia lähteitä. Alussa olimme liiankin kriittisiä lähteiden suhteen, mutta prosessin edetessä olemme kehittyneet tiedonhaussa.

Opinnäytetyöprosessin alkuvaiheessa pohdimme eettisyyttä myös siltä kannalta, että kuinka ja missä määrin toinen meistä voi työskennellä prosessissa. Toinen opinnäytetyöntekijöistä työskenteli aktiivisesti Palokan nuorisokodissa prosessin alussa, jonka myötä pohdimme erilaisia kysymyksiä. Työmme muotouduttua kehittämistyöhön, päädyimme siihen, että aktiiviseen rooliin toisena opinnäytetyöntekijänä ei ollut esteitä. Mikäli ryhmäjaioissa tai puheenjohtajien valinnoissa olisi tullut ongelmia, olisimme siinä tapauksessa siirtäneet vastuun sille opinnäytetyöntekijälle, joka ei tuntenut Palokan nuorisokodin työntekijöitä.

Kriittinen ja osallisuutta edistävä yhteiskuntaosaamisemme on kehittynyt suunnitelmassa ja toteuttaessa osallistavaa työpajatoimintaa työyhteisön jäsenille kehittämistyön merkeissä. Pyrimme kehittämistyöllämme vaikuttamaan työyhteisön jäsenien osaamisen tunnistamiseen ja sen esille tuomiseen. Saimme koottua työpajaan teemoja, joiden avulla työyhteisön jäsenet pystyivät jakamaan tietouttaan aiheesta ja mahdollisesti yhtenäistämään osaamistaan.

Opinnäytetyömme ollessa kehittämistyö, olemme päässeet kehittämään kehittämisosaamisemme. Kehittämistyön aikana olemme suunnitelleet työmme kulkua, arvioineet sitä sisällöllisesti prosessin eri vaiheissa sekä myös aikataulullisesti. Olemme lisäksi päässeet toteuttamaan kehittämistyön osana työyhteisön omaa kehittämispäivää. Kehittämistyömme on vaatinut aiheeseen perehtymistä teoretiedon kautta sekä myös asettamaan aiheeseen rajat, joiden sisällä pysymme. Prosessin aikana on vaadittu myös ennakkointia ja ongelmanratkaisutaitoja. Kehittämispäivää varten teimme alustavaa suunnitelmaa ja mietimme vaihtoehtoja muuttuvien tilanteiden varalle. Myös Learning Cafe-menetelmän käyttö oli molemmille uutta. Opimme yleisesti paljon toiminnan järjestämisestä sekä saimme positiivista palautetta omasta työskentelystä toiminnan aikana.

Opinnäytetyön tekijöiden välinen yhteistyö oli toimivaa läpi prosessin. Työskentelyä helpotti yhtenäiset näkemykset työn tavoitteille ja aikataululle. Yhteydenpito toimi hyvin koko prosessin ajan ja vastualueet onnistuttiin jakamaan ja sopimaan ilman haasteita. Molempien tekijöiden vahvuudet ja toiveet huomioitiin prosessissa. Vaikeiden tilanteiden edessä neuvoa pystyi kysymään toiselta ja tarvittaessa neuvoa kysyttiin opinnäytetyön ohjaajalta.

Opinnäytetyöprosessin aikana onnistuttiin tekemään hyvä ennakkosuunnitelma tulevaan prosessiin sekä luomaan selkeä suunnitelma kehittämispäivän toteutukseen. Mahdolliset muuttuvat tilanteet

osattiin ottaa huomioon ja luoda niihin vaihtoehtoisia ratkaisuja, esimerkiksi liittyen ajankäyttöön. Kehittämispäivän osalta pohdittiin, minkälaiset teemat halutaan valita käsiteltäväksi sekä onko niihin tarpeellista lisätä apukysymyksiä. Lopulta päädyimme ottamaan apukysymykset työpajatyöskentelyn teemoihin mukaan. Toteutuksen myötä todettiin, että jatkossa apukysymyksiä ei välttämättä tarvita vaan luotetaan työyhteisön ammattilaisten osaamiseen. Apukysymysten myötä keskustelunaiheet mahdollisesti rajautuivat liikaa apukysymysten ympärille.

7.4 Aiheen hyödynnettävyys ja kehittämisideat

Kehittämispäivän tuotosten perusteella voisi todeta, että työyhteisöstä löytyy monipuolista kokemusta traumatyöstä. Jotkut työntekijät ovat saaneet traumatyöstä koulutusta opinnoissa, kun taas joillain sitä on arkityön ja kokemuksen kautta. Kehittämispäivän ja arviointikeskustelun perusteella uskallamme kuitenkin todeta, että lisäkoulutus on tarpeellista, jotta työntekijöiden osaaminen pääsee syventymään entisestään. Myös työntekijöiden kommenttien perusteella näkisimme, että aihe on merkityksellinen ja osaamista on hyvä edistää sekä ylläpitää.

Arviointikeskustelussa nostimme esille kysymyksen, kuinka Palokan nuorisokoti voisi hyödyntää työpajatyöskentelystä saatuja eväitä. Toimeksiantaja totesi, että he ottavat ilolla vastaan ideat tai jatkokohitysehdotukset, mikäli sellaisia nousee esiin opinnäytetyöprosessin loppuvaiheessa. Toimeksiantaja nosti esille myös hyvinvointialueen tuomat muutokset, jotka voivat osin vaikuttaa kouluttautumiseen. Toimeksiantaja on kuitenkin toiveikas ja näkee myönteisenä sen, että hyvinvointialue haluaa tukea työntekijöiden osaamista. Tärkeää onkin, että työntekijät pääsevät kouluttautumaan ja heidän tarpeitaan vastaavia koulutuksia olisi saatavilla.

Työyhteisö koki työhyvinvoinnin kannalta tärkeäksi työyhteisön tuen ja tilanteiden jälkiselvittelyn arkisissakin tilanteissa. Usein työn keskellä aikaa näille keskusteluille voi olla liian vähän ja monet tilanteet voivat jäädä mietityttämään työntekijöitä. Yksikön viikkorunkoon olisi hyvä sisällyttää pakollisia yhteisiä hetkiä ”pysähtymiselle”, jolloin henkilökunta pääsisi purkamaan asioita säännöllisesti.

Ryhmätyöskentelyssä nousi myös esille, ettei traumatisoituneiden lasten kanssa työskentelystä juurikaan keskustella työyhteisössä. Traumatyöstä löytyy osaamista, mutta aiheen pariin olisi tietoisesti hyvä pysähtyä. Tämä yhtenäistäisi henkilökunnan osaamista ja aktivoisi keskustelemaan esimerkiksi sen hetkisistä koulutustarpeista.

Työyhteisö nosti huumorin olevan heille tärkeä osa arkea. Pohdimme kuitenkin, onko siitä joissain tilanteissa haittaa. Mikäli trauma-aiheesta tai muista vaikeammista asioista keskustellaan arjessa ohimennen, viekö huumori liian suuren osan asian käsittelystä? Jos huumori ottaa vallan, pystytäänkö asiasta keskustelua jatkamaan tarvittavalla tavalla ja jääkö silloin esimerkiksi joku työyhteisön jäsenistä vaille tarvittavaa purkua tai asian käsittelyä? Näemme kuitenkin, että huumori on suuri voimavara arjen työssä.

Kehittämisehdotuksemme voisi olla esimerkiksi, joka tai joka toinen kuukausi, säännöllisesti tapahtuvat yhteiset suunnitellut keskusteluhetket. Nämä voisivat tapahtua joko yksikön johtajan vetämänä tai mikäli oman hyvinvointialueen sisältä löytyisi henkilö, jolla on traumaosaamista ja hieman erilaista näkökulmaa. Vaihtoehtoisesti voisi osastopalaveriin sisällyttää säännöllisesti trauma-aiheen.

Mietimme myös yhtenä kehittämiskeinona työkiertoa hyvinvointialueen lastensuojeluyksiköiden välillä. Työkierron avulla työntekijälle tarjoutuisi mahdollisuus tarkastella työtä hieman eri näkökulmasta ja vaihtaa ajatuksia toisten yksiköiden työntekijöiden kanssa. Työkierrolla voitaisiin vahvistaa työntekijän ammatillista osaamista sekä uuden oppimista. Tämä lisäisi myös osaltaan yksiköiden välistä yhteistyötä.

Yhteistyöhön liittyen pohdimme myös, että voisiko yhteistyötä esimerkiksi nuorisopsykiatrian kanssa kehittää ja lisätä. Verkoston kanssa tehtävä yhteistyö auttaisi nuorten taustojen selvittämissä ja sitä kautta voisi järjestyä työyhteisölle koulutusta. Mielestämme erityisesti oman hyvinvointialueen sisällä yhteistyötä olisi hyvä kehittää ja hyödyntää eri ammattilaisten monipuolista osaamista.

LÄHTEET

- Arene ry 2020. Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset. Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto. Pdf-tiedosto. <https://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2020/AMMATTI-KORKEAKOULUJEN%20OPINN%C3%84YTET%C3%96IDEN%20EETTISET%20SUOSITUK-SET%202020.pdf?t=1578480382>. Viitattu 26.5.2023.
- Bardy, Marjatta 2014. Lapsuus, aikuisuus ja yhteiskunta. Teoksessa Marjatta Bardy (toim.) Lastensuojelun ytimissä. 5. uudistettu painos. Tampere: Juvenes Print – Suomen yliopistopaino Oy.
- Becker-Weidman, Arthur 2009. Effects of Early Maltreatment on Development: A Descriptive Study Using the Vineland Adaptive Behavior Scales-II. *Child Welfare* vol. 88, s.137–161. https://www.researchgate.net/publication/26834837_Effects_of_Early_Maltreatment_on_Development_A_Descriptive_Study_Using_the_Vineland_Adaptive_Behavior_Scales-II. Viitattu 20.4.2023.
- Brewer, Stephanie J, Pavkov, Tom, Hecker, Lorna & Fontaine, Karen Lee 2005. Adult Survivors of Child Abuse: An Application of John Gottman's Sound Marital House Theory. *Contemporary Family Therapy* 28(2):225–238. https://www.researchgate.net/publication/226793329_Adult_Survivors_of_Child_Abuse_An_Application_of_John_Gottman's_Sound_Marital_House_Theory. Viitattu 20.4.2023.
- Dunkerley, Stacy, Akin, Becci, Brook, Jody & Bruns, Kim 2021. Child welfare caseworker and trainer perspectives on initial implementation of a trauma-informed practice approach. *Journal of child family studies*. 30 (4), 1082–1096. Doi: 10.1007/s10826-021-01935-1. Viitattu 10.4.2023.
- Enroos, Rosi, Heino, Tarja, Helavirta, Susanna, Laakso, Riitta & Pösö, Tarja 2017. Vuosi Huostassa. Lastensuojelun Aikatietoista Tarkastelua. *Janus Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti*, 25(4), ss. 297–311. <https://journal.fi/janus/article/view/59630>. Viitattu 30.4.2023.
- Forsberg, Hannele 2005. Havaita, nimetä, uudelleen määrittää, vaieta - lapsia koskevan kotiväkivallan kategorisoinnista. Teoksessa Ulla Aatsinki ja Johanna Valenius (toim.) Ruumiita ja mustelmia. Näkökulmia väkivallan historiaan. Työväen historian ja perinteen tutkimuksen seura. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy. Pdf-tiedosto. <https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/908bc52e-5b5a-4df3-a480-d8db0118aca6/content>. Viitattu 30.4.2023.
- Forsberg, Hannele 2002. Lasten asiakkuudet ja kokemukset turvakodissa. Arviointitutkimus Lapsen aika -projektista. Ensi- ja turvakotien liitto. Helsinki: Nykypaino Oy.
- Gil, Eliana 2009. Hyväksikäytettyjen ja traumatisoituneiden lasten auttaminen. Direktiivisten ja non-direktiivisten lähestymistapojen integrointi. Kuopio: Unipress.
- Groop, Katarina 2021. Sijaishuolto osana elämäntarinaa - elämänkulun käännekohtien analyysi sijaishuollosta aikuistuneiden kokemuksista. *Janus Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti*, 29(3), ss. 249–266. <https://doi.org/10.30668/janus.82039>. Viitattu 30.4.2023.
- Haravuori, Henna, Suomalainen, Laura & Marttunen Mauri 2009. Trauman kokenut nuori oireilee monimuotoisesti. *Suomen lääkirilehti Finlands läkartidning* 2009 vol. 64 no. S. 485–492. <http://www.laakarilehti.fi.ezproxy.savonia.fi/tieteessa/katsausartikkeli/trauman-kokenut-nuori-oireilee-monimuotoisesti/>. Viitattu 15.4.2023.
- Hämäläinen, Kaisu, Kanerva, Anne, Kuhanen, Carita, Schubert, Carla & Seuri, Tarja 2017. Mielenterveyshoitotyö. 5. uudistettu painos. E-kirja. Helsinki: Sanoma Pro Oy. Viitattu: 28.10.2023.
- Innokylä 2023. Learning cafe eli oppimiskahvila. <https://innokyla.fi/fi/tyokalut/innopaja>. Viitattu 26.9.2023.
- Keski-Suomen Hyvinvointialue 2023. <https://www.hyvaks.fi/asiointi/palokan-nuorisokoti>. Viitattu 15.10.2023.

Kisiel, Cassandra, Summersett-Ringgold, Faith, Weil, Lindsey & McClelland, Gary 2016. Understanding Strengths in Relation to Complex Trauma and Mental Health Symptoms within Child Welfare. *Journal of child & family studies*. 26(2), 437–451. USA. Doi: 10.1007/s10826-016-0569-4. Viitattu 15.4.2023.

Klaavu, Juha 2023. Lapsuuden kehityksellinen trauma. Syy arvottomuuteen, häpeään ja syyllisyyteen. Helsinki: Viisas Elämä oy.

Laiho, Tiina, Lehtola, Johanna & Lindfors Reetta 2018. Yhdessä eteenpäin! Perhesijoituksen alkuvaiheen systeeminen malli Salossa. Teoksessa Päivi Petrelius & Pia Eriksson (toim.) Uudistuva lastensuojelu -kohti asiakkaiden ja ammattilaisten yhteistyötoimintaa. Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. Pdf-tiedosto. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/137112/URN_ISBN_978-952-343-208-6.pdf. Viitattu 30.4.2023.

Lastensuojelulaki 13.4.2017/417. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>. Viitattu 9.4.2023.

Maanmieli, Karoliina & Sarvela, Kati 2022. Yhteinen mieli. Traumatietoutta mielenterveytyöhön. Basam Books Oy.

Nuorisolaki 1285/2016. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20161285>. Viitattu 9.4.2023.

Pojjula, Soile 2016. Lapsi ja kriisi. Selviytymisen tukeminen. 3. uudistettu painos. Helsinki: Kirjapaja.

Salloum, Alison, Kondrat, David C., Johnco, Carly & Olson, Kayla R 2015. The role of self-care on compassion satisfaction, burnout, and secondary trauma among child welfare workers. *Children and Youth Services Review*, 49(2), 54–61. <https://doi.org/10.1016/j.chilgyouth.2014.12.023>. Viitattu 1.5.2023.

Salonen, Kari, Eloranta, Sini, Hautala, Tiina & Kinos, Sirpa 2017. Kehittämistoiminta ja kehittämisen menetelmiä ammatillisessa korkeakoulussa. Turun ammattikorkeakoulun oppimateriaaleja 108. Tampere: Juvenes Print - Suomen Yliopistopaino Oy. Pdf-tiedosto. <https://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522166494.pdf>. Viitattu 1.5.2023.

Simeon, Daphne 2007. Relationships Between Dissociation and Posttraumatic Stress Disorder. Teoksessa Eric Vermetten, Martin J. Dorahy ja David Spiegel (toim.) Traumatic Dissociation. *Neurobiology and Treatment*. American Psychiatric Publishing. https://books.google.fi/books?hl=fi&lr=&id=F3GCJQYf9pIC&oi=fnd&pg=PR9&dq=Traumatic+Dissociation:+Neurobiology+and+Treatment+Etukansi+Eric+Vermetten,+Martin+J.+Dorahy,+David+Spiegel&ots=Ryg0iRdAF9&sig=McyfPXqIGkcth4UPrg84-9Php-s&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false. Viitattu 28.4.2023.

Soisalo, Raul 2012. Särkyvä mieli – lasten ja nuorten psyykinen oireilu. Helsinki: Suomen Psykologinen Instituuttiyhdistys ry.

Suomen sairaanhoitajat 2023. Psykososiaalisen jaksamisen tukeminen. <https://sairaanhoitajat.fi/tyoohyvinvointi/psykososiaalisen-jaksamisen-tukeminen/>. Viitattu 29.9.2023.

Trogen, Tiia 2020. Positiivinen kasvatus. Jyväskylä: PS-kustannus.

Viheriälä, Liisa & Rutanen, Mervi 2010. Lapsen psyykkisen trauman hoito. Pdf-tiedosto. *Duodecim* 2010;126(22):2671–7. <https://www.duodecimlehti.fi/duo99180>. Viitattu 29.4.2023.

Virolainen, Harri 2012. Kokonaisvaltainen työhyvinvointi. Helsinki: Books on Demand.

Westerlund-Cook, Saija 2023. Lapsuusajan haitallisten ja suojaavien kokemusten sekä toivon merkitys systeemisessä ja suhdeperustaisessa työtöteessä. Teoksessa Johanna Linner Matikka & Tiia Hipp (toim.) Traumainformoitu työote. Keuruu: Otavan kirjapaino.

Whitt-Woosley, Adrienne, Sprang, Ginny & Royse, David G 2018. Identifying the trauma recovery needs of maltreated children: An examination of child welfare workers' effectiveness in screening for traumatic stress. *Child Abuse & Neglect*. Jul2018, Vol. 81, p296-307. 12 p. USA.
<https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2018.05.009>. Viitattu 10.5.2023.

Wieland, Sandra 2018. Dissosiaatio lapsilla ja nuorilla. Teoksessa Sandra Wieland (toim.) *Dissosiaatio lapsilla ja nuorilla. Teoria ja käytäntö*. Helsinki: Tuotantotoimisto JOON Oy.

LIITE 1: INFOVIESTI PALOKAN NUORISOKODIN TYÖYHTEISÖLLE

Hei,

Olemme Iina ja Minja, loppuvaiheen sosionomiopiskelijat Savonian ammattikorkeakoulusta. Teemme opinnäytetyömme kehittämistyönä ja toimeksiantajana toimii Palokan nuorisokoti. Kehittämistyön tarkoituksena on selvittää, mitä erityistä traumatisoituneen nuoren kanssa työskentelyssä nousee esille työntekijöiden näkökulmasta. Tavoitteena on yhtenäistää henkilökunnan ammatillista osaamista traumatisoituneiden lasten kanssa työskentelyssä. Lisäksi tavoitteena on selvittää henkilökunnan koulutustarvetta traumatietoiseen työskentelyyn liittyen.

Järjestämme työpajan osana kehittämispäivää 22.9.2023. Työskentelyosiomme sisältää tietoiskun kehittämistyömme aiheesta sekä pienryhmätyöskentelyä. Pienryhmätyöskentelyn avulla on tarkoitus selvittää työntekijöiden näkemyksiä traumatisoituneiden nuorten kanssa työskentelystä lastensuojelussa, kartoittaa työntekijöiden osaamista ja traumatietoutta, selvittää traumatisoituneiden kanssa työskentelyn vaikutuksia omaan työssä jaksamiseen sekä mahdollisia koulutustarpeita. Päätämme työskentelyn yhteiseen loppuyhteenvetoon.

Aikataulusta tarkemmin tietoa lähempänä ajankohtaa!